

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1916.

Första kammaren.

Nr 28.

Onsdagen den 1 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Upplästes följande två ingivna läkarintyg:

Att ledamoten av riksdagens första kammare landssekreteraren *Fritz Hallberg* på grund av iråkad sjukdom (halsfluss) tills vidare är förhindrad bevista riksdagsförhandlingarna, varder härmed på heder och samvete intygat.

Malmö den 28 februari 1916.

Harald Sörman,
Förste prov.-läkare.

Att riksdagsmannen herr *K. A. Nilson* från Kristinehamn på grund av ulcus duodemi (tarmsår) är oförmögen att tills vidare deltaga i riksdagsarbetet, intygas på heder och samvete.

Stockholm den 29 februari 1916.

Harald Nauckhoff,
leg. läk.

Företogs val av tjugufyra valmän för anställande av föreskrivna val av dels fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, dels ock suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor; och befunnos efter valförrättningens slut hava blivit till valmän utsedda:

herr Barthelson	med 104 röster,
» Bäckström	» 104 »
» Cedercrantz	» 104 »
» Danström	» 104 »
» Ekelund	» 104 »
» Eklund, Oskar,	» 104 »
» Ekman, Johan Emilson,	» 104 »
» Fahlén	» 104 »
» Gustafsson	» 104 »
» Hallin	» 104 »
» Hammarskjöld	» 104 »
» Hedenstierna	» 104 »

herr Hjärne	med 104 röster,
» Karlsson, K. G.,	» 104 »
greve Klingspor	» 104 »
herr Neiglick	» 104 »
» Nilsson, Johan,	» 104 »
» Nyström	» 104 »
» Petersson, P. Alfred,	» 104 »
» Roos	» 104 »
friherre Silfverschiöld	» 104 »
herr Trygger	» 104 »
» Wickman	» 104 »
» Wrangel	» 104 » .

Företogs val av tio suppleanter för kammarens valmän för anställande av föreskrivna val av dels fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret dels och suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor; och befunnos efter valförrättningens slut hava blivit till suppleanter för kammarens ifrågavarande valmän utsedda:

herr von Bahr	med 104 röster,
» Carlsson, Johan,	» 104 »
» Ekman, Carl G.,	» 104 »
» Boberg	» 104 »
» Pers	» 104 »
» Olsson, Olof,	» 104 »
» Forssman	» 104 »
» Jönsson	» 104 »
» Rooth	» 104 »
» Trana	» 104 » ,

sedan ordningen dem emellan blivit genom lottning bestämd.

Herr statsrådet *Hasselrot* avlämnade följande nådiga propositioner:

- nr 54, angående ersättande från fjärde huvudtitelns allmänna besparingar av vissa förskottsvis utgivna medel; och
- nr 55, angående ersättande av vissa förskottsvis utgivna medel för anskaffande av flygmateriel m. m.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran nedannämnda under gårdagen bordlagda ärenden, nämligen konstitutionsutskottets utlåtande nr 5, bevillningsutskottets betänkande nr 6, jordbruksutskottets utlåtanden nr 15—18 ävensom första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 2.

Föredrogs ånyo lagutskottets den 25 och 26 i nästlidna månad bordlagda utlåtande nr 10, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om nyttjanderätt till gravplats samt lag om ändrad lydelse av 1 kap. 8 § och 2 kap. 43 § i lagen om nyttjanderätt till fast egendom den 14 juni 1907, dels ock i ämnet väckt motion.

*Lagförslag om
nyttjanderätt
till gravplats
m. m.*

Genom en den 14 januari 1916 dagtecknad proposition, nr 24, vilken blivit till lagutskottet hänvisad, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda utdrag av i statsrådet och lagrådet förda protokoll ävensom kyrkomötets i ämnet avgivna skrivelse, föreslagit riksdagen att antaga förslag till lag om nyttjanderätt till gravplats, dels ock lag om ändrad lydelse av 1 kap. 8 § och 2 kap. 43 § i lagen om nyttjanderätt till fast egendom den 14 juni 1907, båda förslagen så lydande, som utskottets utlåtande utvisade.

Av propositionen inhämtades, att Kungl. Maj:t genom skrivelse till 1915 års kyrkomöte förklarar sig vilja jämlikt § 87 mom. 2 regeeringsformen inhämta kyrkomötets yttrande, huruvida kyrkomötet godkände ett vid skrivelsen fogat förslag till lag om nyttjanderätt till gravplats, ävensom att kyrkomötet i underdånig skrivelse den 15 november 1915, med förklarande att det av Kungl. Maj:t för kyrkomötet framlagda förslaget icke blivit av kyrkomötet i oförändrat skick godkänt, anmält, att kyrkomötet för sin del antagit ett förslag till lag om nyttjanderätt till gravplats av den lydelse, som det nu riksdagen förelagda förslaget till sagda lag utvisade.

I samband med förevarande proposition hade utskottet till behandling förehaft en i anledning av propositionen av herr *K. J. Ekman* väckt motion (I: 33), däri hemställdts att riksdagen — med avslag å Kungl. Maj:ts proposition i vad den avsåge förslag till lag om ändrad lydelse av 1 kap. 8 § och 2 kap. 43 § i lagen om nyttjanderätt till fast egendom den 14 juni 1907 — ville för sin del antaga följande

Förslag till lag

om ändrad lydelse av 2 § i lagen den 14 juni 1907 om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om nyttjanderätt till fast egendom:

2 §.

Bestämmelserna i nya lagen avse ej upplåtelse under stadgad äborätt av hemman eller lägenhet, som tillhör kronan eller allmän inrättning; ej heller upplåtelse av nyttjanderätt till gravplats å kyrkogård eller annan allmän begravningsplats.

Denna lag skall träda i kraft den 1 juli 1916.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på anförda skäl hemställt,

Lagförslag om
nyttjanderätt
till gravplats
m. m.
(Forts.)

a) att riksdagen, med avslag å den i ämnet väckta motionen, måtte bifalla ifrågavarande proposition, och

b) att riksdagen måtte i skrivelse hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville taga under övervägande, huruvida icke genom tilllägg till kungl. förordningen om kyrkostämman samt om kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 eller genom annan lämplig åtgärd ökad trygghet må kunna vinnas för behörigt fullgörande av den underhållsskyldighet av gravplats, som kyrkogårdsförvaltning eller församling må hava åtagit sig, samt för riksdagen framlägga det förslag, som härav kunde föranledas.

Reservationer hade avgivits av

1) herr *Petersson* i Lidingö villastad, som, med instämmande av herr *K. Larsson* och greve *Spens*, på åberopade grunder hemställt, att Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag icke måtte av riksdagen bifallas, samt

2) av herr *Rogberg*, som ansett, att utskottet bort hemställa om avslag å Kungl. Maj:ts proposition, så vitt avsåges förslaget till lag om ändrad lydelse av 1 kap. 8 § och 2 kap. 43 § i lagen om nyttjanderätt till fast egendom den 14 juni 1907, samt om bifall till den av herr *K. J. Ekman* väckta motionen.

Herr talmannen hemställde,

att utskottets utlåtande måtte företagas till avgörande punktvis och punkten a) så, att först föredroges förslaget till lag om nyttjanderätt till gravplats, där så erfordrades paragrafvis;

att vid behandlingen av 1 § i detta lagförslag diskussionen finge röra sig om utlåtandet i dess helhet;

att lagtext ej skulle behöva uppläsa i vidare mån, än sådant av någon ledamot i kammaren begärdes; samt

att sedan båda lagförslagen blivit genomgångna, utskottets hemställan skulle föredragas.

Vad herr talmannen sålunda hemställt bifölls.

I följd härav företogs nu först

punkten a).

Förslaget till lag om nyttjanderätt till gravplats.

1 §.

Denna paragraf hade följande lydelse:

Å kyrkogård eller annan allmän begravningsplats må gravplats endast upplätas med nyttjanderätt.

Sådan upplåtelse må ske för alltid eller för viss tid, högst femtio år.

Lagförslag om
nyttjanderätt
till gravplats.

Herr statsrådet Hasselrot: Herr greve och talman! Mina herrar! Initiativet till ifrågavarande lagstiftning har tagits av kyrkomötet, som i skrivelse den 2 november 1910 anhöll, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga erforderliga åtgärder för åstadkommande av ändrade och fullständiga bestämmelser angående sättet och villkoren för upplåtande av enskild grav å kyrkogård eller annan begravningsplats, gravens behöriga vård och underhåll och påföljden av underlåtenhet därutinnan samt andra därmed sammanhängande frågor. I skrivelsen anförde kyrkomötet, att den på förevarande område gällande lagstiftningen var otidsenlig och otillfredsställande. Genom den utredning, som Kungl. Maj:t sedermera låtit verkställa har det visat sig, att det av kyrkomötet sålunda uttalade omdömet var fullt befogat; behovet av nya lagbestämmelser är trängande. Vål hava på skilda orter förhållandena relativt väl ordnats genom praxis, som därvid emellertid måst, åtminstone i viss mån, gå vid sidan av lagen. Alltjämt sakna emellertid de kyrkliga och kommunala myndigheterna någon i lag fastslagen rätt och sålunda även laglig makt att på ett planmässigt och ett för den stora allmänheten tillfredsställande sätt ordna tillgången på gravplatser. På detta missförhållande råder nu förslaget bot. Vid förslagets avfattande har man för övrigt haft för ögonen vikten av att noga avväga å ena sidan skyldig pietet mot den dödes kvarlevor och möjligen befintliga efterlevandes och ättlingars känslor för den avlidnes minne samt å andra sidan det berättigade kravet på goda och väl hållna gravplatser. Med tillfredsställelse har jag därför också sett, att lagutskottet, d. v. s. dess majoritet, tillstyrkt förslaget. Lagutskottet har därjämte emellertid föreslagit en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan, »att Kungl. Maj:t ville taga under övervägande, huruvida icke genom tillägg till kungl. förordningen om kyrkostämma samt om kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 eller genom annan lämplig åtgärd ökad trygghet må kunna vinnas för behörigt fullgörande av den underhållsskyldighet av gravplats, som kyrkogårdsförvaltning eller församling må hava åtagit sig, samt för riksdagen framlägga det förslag, som härav kunde föranledas». Med anledning härav vill jag försäkra att, därest riksdagen skulle antaga betänkandet och således även detta skrivelseförslag, jag skall göra allt vad på mig beror för att syftet med skrivelsen skall vinnas.

Till min ledsnad har jag emellertid funnit, att lagutskottets högt ärade ordförande, åtföljd av två andra ledamöter av utskottet, reserverat sig och yrkat avslag. Avslagsyrkandet har han grundat på delvis samma betänkligheter, som torde hysts av utskottsmajoriteten, men i stället för att majoriteten reducerat den förmenta bristfälligheten till vad den verkligen är, d. v. s. någonting mindre väsentligt, har utskottets ordförande givit den mycket stora och i varje fall alltför stora dimensioner. Bristfälligheten skulle bestå däri, att förslaget lämnar utväg för en samvetslös kyrkogårdsförvaltning, som en gång för alla mottagit

*Lagförslag om
nyttjanderätt
till gravplats.
(Forts.)*

Lagförslag om
nyttjanderätt
till gravplats.

(Forts.)

ersättning för att hålla en gravplats i vårdat skick, att befria sig från sitt åtagande och förvärva sig rätt att ånyo disponera över gravplatsen. Detta skulle ske på det enkla sättet, att kyrkogårdsförvaltningen, sedan någon nyttjanderättsinnehavare icke längre funnes, uppsätligen vanvårdade graven och därefter i tidningarna införde ett föreläggande för vederbörande att avhjälpa vanvården. Då ingen vederbörande finnes, kan föreläggandet naturligtvis icke hava någon verkan, och så skulle nyttjanderätten vara förverkad. Såvitt jag förstår, fordras det stor fantasi, i allt fall större än vad jag trodde stod den ärade lagutskottsordföranden till förfogande, för att förutsätta någonting dylikt. Sådana knep skola helt visst bli mycket sällsynta, om de ens någonsin komma att inträffa. Till stöd för en motsatt uppfattning anför emellertid lagutskottets ordförande, att lagförslaget »genom sin avfattning och hela sin läggning, om icke direkt uppmanar därtill så dock icke tager bestämt avstånd därifrån». Jag beklagar livligt, att jag trots min goda vilja saknar förmåga att förstå detta tal. Jag har verkligen aldrig tänkt mig möjligheten av, att den som åtagit sig en förpliktelse skulle kunna till sin förmån, till stöd för befrielse från förpliktelsen, åberopa, att han åsidosatt sin skyldighet. Den ifrågasvarande bestämmelsen i förslaget kan icke åberopas i det av utskottsordföranden angivna syftet. Det är denna enligt min mening fullt juridiska tankegång, som lett mig vid förslagets avfattning. Härmed har jag naturligtvis icke velat bestrida, att det allt jämt kommer att hända, att kyrkogårdsförvaltning eftersätter åtagna skyldigheter i avseende på vården av vissa gravar. Men för detta ledsamma faktum kan man icke lämpligen råda bot i föreliggande lagförslag. På ett eller annat sätt måste dock förhållandet ordnas. Lagutskottet har anvisat en utväg; själv har jag tänkt mig en annan. I det förslag till lag om fromma stiftelser, varmed vi för närvarande äro sysselsatta i justitiedepartementet och vilket, efter vad jag hoppas, skall kunna föreläggas riksdagen nästa år, finnas bestämmelser, som äro avsedda att ingiva trygghet i förevarande avseende.

Emellertid har lagutskottets ordförande angripit förslaget även från andra synpunkter. Han tyckes finna, att förslaget är oantagligt från etisk samt från formellt juridisk synpunkt. Han säger nämligen, att han vill »få bort det krasst privaträttsliga grepp på ämnet, varav förslaget präglas.» Härtill vill jag till en början anmärka, att förslaget antagits av kyrkomötet, som väl får anses skickat att bedöma, huruvida de etiska kraven tillgodosetts eller icke. Då kyrkomötet, som tagit initiativet till denna lagstiftning, förklarar sig kunna åtnöjas med lagförslaget, synes det mig, som om riksdagen borde utan betänklighet kunna göra detsamma.

Vad den formellt juridiska synpunkten angår kan det vara nog att erinra därom, att lagrådet, som ju aldrig försummat sin uppgift i förevarande avseende, lämnat förslaget utan an-

märkning. Lagrådet är — det kan jag försäkra — med mig fullt ense därom att klandret över att nyttjanderätten betecknats såsom privaträttslig nyttjanderätt är alldeles obefogat. Vi hava här i vårt land icke en enda bit jord, som icke kan bliva föremål för privat äganderätt. All äganderätt är privaträttslig äganderätt, låt vara att den i offentligt rättsligt hänseende kan vara underkastad vissa begränsningar. Och då äganderätten är av privaträttslig natur, måste förhållandet vara detsamma med nyttjanderätten, som endast är ett utflöde av äganderätten. Redan på den romerska rättens senare skeden erkände man också, att kyrkogårdar med privaträttslig äganderätt kunde tillhöra kyrkor eller församlingar.

*Lagförslag om
nyttjanderätt
till gravplats.
(Forts.)*

Jag vet ju väl, att lagutskottets ordförande är konservativ. Jag förstår också, att konservatism är bra att ha i dessa tider och naturligtvis i alla tider; men när man icke allenast avvisar nuvarande rättsuppfattning utan även tager avstånd från den, som gällde under den medeltida kyrkorätten, såsom varande allt för radikal och ställer sig på den ståndpunkt, som intogs av den gamla romartidens hedniska kejsare, då undrar jag, om man icke får något för mycket av det goda.

Herr Ekman, Karl Johan: Det kan ju hända, att det blir bara en demonstration, om jag nu kommer med ett annat yrkande än det lagutskottet gjort, men jag kan icke underlåta att säga mitt hjärtas mening om den föreliggande gravlagen. Den anger sig såsom ett utflöde ur den nya lagen om nyttjanderätt till fastighet. Denna lag, som utgör första delen av den nya jordabalken, innehåller i 2 kap. bestämmelser om arrende av fast egendom. Den innehåller bestämmelser om arrende av jordbruksfastighet och sedan i 43 § bestämmelser om s. k. lägenhetsarrenden. Med en sådan lägenhet avses t. ex. ett fabriksområde, en upplagsplats för varor, en handelsträdgård eller något sådant. Det förefaller ju mycket egendomligt, i fall någon skulle falla på den tanken, att till dylika lägenheter skulle kunna hänföras den plats på den vigda kyrkogården, där våra avsmnade vila. Emellertid är det just från ett sådant betraktelsesätt, som detta förslag till gravlag utgår. Det säges uttryckligen i det statsrådsprotokoll, som är bilagt den kungl. propositionen. Nu innehåller nyttjanderättslagen, § 43, vissa bestämmelser om lägenhetsarrende, och till denna paragraf har Kungl. Maj:ts förslag fogat ett tillägg av innehåll, att om rätt till gravplats är särskilt stadgat; och dessa särskilda stadganden äro då upptagna i föreliggande förslag till gravlag. Följden av ett sådant förfarande är det, att vissa bestämmelser i nyttjanderättslagen ersatts genom bestämmelser i nu föreliggande förslag till lag om rätt till gravplats, men andra bestämmelser i nyttjanderättslagen kvarstå tillämpliga. Om vi se på 1 kap. i nyttjanderättslagen finnas där stadganden om tiden för nyttjanderättsavtals bestånd. I det fallet innehåller förslaget till

Lagförslag om
nyttjanderätt
till gravplats.
(Forts.)

gravlag andra bestämmelser än den allmänna nyttjanderättslagen innehåller. Vidare förekommer i 1 kap. 2 § en bestämmelse av innehåll, att den som fått nyttjanderätt åt sig upplåten, kan till säkerhet för beståndet av denna nyttjanderätt söka in-teckning i den fastighet, från vilken nyttjanderätten är upplåten. Det stadgandet kvarstår giltigt även för detta s. k. nyttjanderättsförhållande. Således skulle en gravägare kunna begära att få in-teckning, till säkerhet för beståndet av sin nyttjanderätt till gravplats, i en kyrkogård med dess gravar. Redan denna tanke förefaller ju mycket egendomlig och stötande. Nå, när in-teckning skall sökas, äger innehavaren av en gravplats att fordra, att församlingen företer laga åtkomsthandlingar till kyrkogården, för att han må kunna få lagfart. Men jag undrar, hur många församlingar i vårt land hava lagfart på sina kyrkogårdar. De tror jag äro ganska lätt räknade. Det kan vara en och annan, som på senare tid köpt ett jordområde, vilket sedermera invigts till kyrkogård, men i regel förhåller det sig icke så, i regeln kunna församlingarna få lagfart på sina kyrkogårdar. Det har alltid ansetts, att när en kyrkogård invigts och helgats, ligger den utom de privata rättsförhållandena. En enskild person kan, om han saknar åtkomsthandlingar, vanligen få lagfart efter loppet av 5 år, sedan han gjort ansökning därom, men villkoret är, att han under dessa 5 år upptagits i mantals- och skattskrivningslängderna såsom ägare. Något sådant är otänkbart ifråga om en församlings rätt till dess kyrkogård.

Således kommer man här till en fullkomligt ohållbar juridisk ståndpunkt. Å ena sidan medgiver lagstiftningen rätt för en gravplatsinnehavare att erhålla in-teckning, å andra sidan är det i regeln omöjligt att erhålla in-teckning, därför att församlingarna icke hava och icke kunna få lagfart på sina kyrkogårdar, vilket ju är huvudförutsättningen för att en gravägare skall få in-teckning.

Nu säger man: men detta är ju fria fantasier, det skulle icke falla innehavaren av gravplats in att söka in-teckning till säkerhet för sin rätt. Jag tror dock, att man kommer på andra tankar, då man läser igenom lagutskottets utlåtande, och presidenten Peterssons därvid fogade reservation. Herr statsrådet har redan antytt denna brist i lagen, som gör det tänkbart, att sedan en person en gång donerat en summa på en gång för en gravs framtida underhåll, hans rätt därvidlag skulle kunna äventyras, och lagutskottet har också erkänt denna brist i lagen, då det säger, att »utskottet finner väl en anordning, som kan medföra följder av nyss antydd art, icke vara i allo tillfredsställande», och utskottet föreslår därför i mom. b), att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om åtgärder till förekommande av en sådan eventualitet. Om emellertid säkerheten för framtida bestånd av en gravdonation är tvivelaktig, vad ligger då närmare till hands, än just det, att rättsinnehavaren till en grav till tryggande av sin rätt söker in-teckning, och

har blott denna trafik en gång börjat, kan man nog förmoda, att den vinner ivrig efterföljd. Således är det visst icke uteslutet, att en sådan procedur kan igångsättas med alla svårigheter och trakasserier, som därav skulle följa för församlingarna.

*Lagförslag om
nyttjanderätt
till gravplats.
(Forts.)*

Kyrkomötet har också påpekat denna sak. Kyrkomötet har visst icke så obetingat antagit lagen, som herr statsrådet sökte göra gällande, utan kyrkomötet har bland annat pekat på denna sak och sagt, att det vore önskligt, om rätten att söka in-teckning för nyttjanderätt bleve alldeles skild från ifrågavarande rättsförhållande, men Kungl. Maj:t har icke behagat fästa avseende vid denna kyrkomötets hemställan.

Att nu lagen medgiver sådant, sammanhänger med uppfattningen av den ifrågavarande rättens allmänna karaktär. Herr statsrådet har redan med några ord berört denna fråga. Den gäller, huruvida denna rätt skall anses hava privaträttslig karaktär eller om den icke till övervägande del faller inom den offentliga rättens område. Jag gör en sådan skillnad mellan den offentliga och den privata rätten. Det kanske finnas de, som förneka denna skillnad och anse det vara en etikettsfråga, huruvida man skall hänföra en sak till det privaträttsliga eller den allmänna rättens område. Jag vill likväl begagna mig av denna skillnad, ty härigenom åskådliggöras på ett ganska tydligt sätt de olika sakförhållanden, som ligga bakom. I lagen om jordfästning den 25 maj 1894 finnes ett stadgande, av vilket framgår, att en församling är pliktig att tillhandahålla plats, där de döda få begravas, och där äger envar rättighet att få lägerstad för sina döda, vare sig han förvärvat gravbrev eller icke, och vare sig han civilrättsligen har befogenhet därtill såsom den dödes skyldeman eller icke. Det är en allmän och offentlig rätt, som tillförsäkrar alla och envar att på sin församlings kyrkogård få gravplats för sina döda samt också berättigar till att pryda och vårda gravarna, vare sig skriftligt avtal upprättats därom eller icke. Rätten till gravplats är en allmän och icke, såsom jag tyckte herr statsrådet sökte göra gällande, något slags privat rätt. Det är en allmän, offentlig rätt. Denna rätt till gravplats är i själva verket en besittningsrätt utan alla de särskilda kvalifikationer, som åtfölja besittning under privat äganderätt eller under privat nyttjanderätt. Civilrättens begrepp äro icke tillämpliga på ett sådant förhållande som detta, sedan en kyrkogård en gång blivit helgad och invigd för sitt bruk, och denna rätt består, så länge kyrkogården såsom sådan äger bestånd.

Jag skulle vilja säga några ord om skillnaden mellan dessa båda olika betraktelsesätt, ty därav framgår vad som verkligen ligger bakom. Presidenten Petersson yttrar i sin reservation, att man här begagnat ett obehörigt privaträttsligt grepp på hela lagen. Den offentliga rätten reglerar förhållandet mellan den enskilde å ena sidan och det allmänna å den andra, således mellan den enskilde och staten, mellan den enskilde och kommu-

Lagförslag om
nyttjanderätt
till gravplats.
(Forts.)

nen, mellan den enskilde och kyrkan o. s. v. Det vilar ett drag av idealitet över den offentliga rätten, ty där mötas de olika kontrahenterna icke med stridiga intressen utan ömsesidigt besjälade av ett gemensamt intresse för det helas väl. Helt annorlunda förhåller det sig, då man kommer till privaträttens område, där stridiga intressen stå mot varandra, och rättens uppgift är att draga upp gränser mellan dessa stridiga intressen, så att icke det ena kränker det andras lika beskaffade rätt. Det ligger således, när man hänför en lagstiftning, sådan som denna, till privaträttens område, nära till hands att ställa upp dessa stridiga intressen mot varandra och således borteliminera det drag av pietet och känsla för det allmänna, för det helas bästa, som eljest är utmärkande för den offentliga rätten.

Detta är icke någon enstaka företeelse som endast rör den föreslagna lagen utan det är nog så, att det är ett i vår nyare lagstiftning ganska allmänt förekommande drag, att denna alltför mycket behärskas av civilrättsliga synpunkter. Jag kan t. ex. erinra om den i fjol antagna äktenskapslagen. Denna är visserligen till övervägande del av civilrättslig natur, men det finnes partier i denna lag, som måste hänföras till den offentliga rättens område och äga sådan karaktär. Men uppfattningen av äktenskapets offentligt-rättsliga karaktär sköts åt sidan och den privaträttsliga gjordes ensidigt gällande med påföljd, att äktenskapsförbindelsen betraktades såsom ett kontrakt mellan enskilda, vilket också kunde efter överenskommelse brytas. På samma sätt förhåller det sig inom den offentliga rättens område. Riksdagen får varje år på sitt bord mottaga förslag om ändringar i grundlag och kommunallagar, där likaledes privaträttsliga synpunkter göra sig gällande. Den enskilde ställes upp gentemot staten, gentemot kommunen såsom lika berättigad och lika gällande. Det är precis som i privaträtten, man har att skilja mellan stridiga intressen eller mellan intressen, som förutsätts strida mot varandra. Staten eller det allmänna föreställer man sig vilja så mycket som möjligt inkräkta på den enskildes frihet, kapital, arbetskraft o. s. v., men å andra sidan vill den enskilde tillskansa sig så mycken fördel som möjligt på det allmännas bekostnad och framför allt makt och befogenhet ifråga om styrelsen, utan att de kvalifikationer iakttagas, som borde uppställas från det allmännas sida. Med ett ord, den enskilde göres nästan lika viktig och berättigad som det allmännas organ. I en skrift, som professor Reuterskiöld utgav förra året om »Kyrkolag och borgerlig lag», yttrar han härom följande: »Den svenska juridiken har länge varit och är ännu delvis fången i dogmen om civilrättens överväldigande betydelse för hela den juridiska vetenskapen, varmed har följt att civilist och jurist nästan ansetts som liktydiga begrepp, ehuru utan allt fog, och att civilisterna ensamma behärskat lagstiftningsarbetet, som därigenom fått en ensidig civilistisk prägel.» Och på ett annat ställe faller han det omdömet, att de civilistiska juristerna i allmänhet äro skäligen

främmande för de offentligt-rättsliga synpunkterna, varför de synas ha svårt att fatta t. ex. den kyrkorättsliga ordningen annorledes än som civilrättslig.

Jag vill då säga, att det finnes ett lysande undantag och det är den nya jordabalken eller den del därav, som nu är antagen, det är en verklig fläkt av idealitet över denna lag och det skulle vara att beklaga, om den nu skulle föres med ett påhäng av den beskaffenhet som den nu föreslagna gravvårdslagen. Herr statsrådet nämnde, att kyrkomötet begärt denna lagstiftning och att, när lagen förelades kyrkomötet, var kyrkomötet också med densamma fullt tillfredsställt. Men det förhåller sig endast delvis så. Det är sant att kyrkomötet begärt en lagstiftning, men jag kan intyga, att när lagförslaget framlades för kyrkomötet, mottogs det ganska likgiltigt. Därvid förekom ingen debatt, men kyrkomötet beslöt enhälligt på kyrkolagsutskottets hemställan det uttalandet, att enligt kyrkomötets mening lagen borde hava uppfattats från offentligt-rättslig synpunkt och att det således var en felsyn då denna lag hade blivit skriven ur civilrättslig eller privaträttslig synpunkt. Och särskilt påpekade kyrkomötet, att det vore önskligt, som jag nämnde, att allt vad som rörde inteckningsväsendet avlägsnades från tillämpning å hithörande rättsförhållanden.

Nu har jag försökt att i min motion få fram den tanken att denna lagstiftning åtminstone borde skiljas helt och hållet från nyttjanderättslagen, där den rakt icke hör hemma. Men lagutskottet har icke ansett sig kunna fästa något avseende vid detta yrkande.

Jag har vidare i motionen antytt att jag icke heller känt mig tillfredsställd med innehållet i lagen, och presidenten Petersson har i sin reservation påpekat en bristfällighet i lagen, som man ju möjligtvis kan bagatellisera, men som lagutskottet i allt fall erkänt att den förefinnes. Men det är icke den enda bristen, utan där förekomma åtskilliga andra. Jag skulle önska att ifall lagen nu faller och man finner tillfälle att omarbета den, att där då bland annat göres åtskilliga förändringar i den riktning jag här tillåtit mig antyda. Jag skulle sålunda önska, att vissa uttryck i lagen bringades till närmare överensstämmelse med lagens offentligt-rättsliga karaktär och vidare, att skriftliga avtal böra kunna fordras endast då det gäller upplåtelse av familjegravar eller enskilda gravar men icke då det gäller de allmänna gravarna. Dessa äro i lagförslaget icke undantagna från lagens tillämpning, och det synes sålunda som om man tänkt sig att för fattigkyrkogården även skulle fordras skriftliga avtal. Detta går ju för sig i Stockholm, där det, vill jag minnas, betalas tre kronor av kommunen för varje fattig, men jag vet icke att det förhållandet existerar annorstädes i landet än i Stockholm. Lagen gör icke skillnad på dessa enskilda och familjegravar å ena sidan och fattiggravar å den andra. Vidare bör allt som i lagförslaget sagts om nyttjande-

*Lagförslag om
nyttjanderätt
till gravplats.
(Forts.)*

Lagförslag om
nyttjanderätt
till gravplats.
(Forts.)

rättsinnehavaren och hans rättigheter och skyldigheter samt för-
farandet mot honom vid bristande vård av gravplatsen ändras
så, att man därunder kan inbegripa varje familjemedlem, tro-
tjänare eller vem som helst annan som har särskilt intresse av
att vårda graven även om han icke i civilrättslig mening kan
anses vara rättar nyttjanderättshavare till graven. Vidare torde
det rimligtvis kunna begäras att den brist, som lagutskottet
erkänt förefinnas hos lagen, avhjälpes i själva lagen och icke
genom stadganden mer eller mindre effektiva på sidan om lagen.
Lagen bör vara sådan, att den icke lämnar tillfälle till dylika
brister, som måste botas genom åtgärder utanför lagen. Och
slutligen och framför allt böra bestämmelser givas därom att
varje tillämpning i lagfarts- och inteckningshänseende på detta
rättsområde fullkomligt uteslutes.

Såsom frågan nu ligger kan jag icke framställa annat yr-
kande än om avslag.

Greve S p e n s: Såväl herr statsrådet och chefen för justitie-
departementet som herr Ekman hava ingående behandlat den re-
servation, som anförts av mig jämte andra, och herr Ekman har
särskilt vidlyftigt behandlat lagförslaget från offentligt-rättslig
synpunkt samt slutat med att yrka bifall till reservationen. Vid
sådant förhållande kan jag yttra mig ganska kort.

Det skäl, som för mig varit huvudsakligen avgörande, är
att i det mycket vanliga fall, då församlingen eller kyrkogårds-
förvaltningen åtagit sig att mot viss bestämd ersättning ombe-
sörja gravarnas vård och underhåll, den nu föreslagna lagen
skulle medföra ringa säkerhet för att sådana avtal verkligen
skulle fullgöras av församlingen eller kyrkogårdsförvaltningen,
då känd nyttjanderättsinnehavare till graven ej längre finnes.
Statsrådet har sagt, att det skulle fordras mycken fantasi för
att tänka sig, att församlingen skulle underlåta att fullgöra sitt
åtagande och utfärda sådan kungörelse i ämnet, som lagför-
slaget angiver samt sedan, då ingen hörsammar kungörelsen, anse
sig oförhindrad att överlåta graven åt annan person, och stats-
rådet har sagt, att församlingen aldrig kan åberopa, att den
åsidosatt sin skyldighet. Församlingen blir emellertid aldrig i
tillfälle att åberopa, att den åsidosatt sin skyldighet, därför att,
när ingen rättsägare längre finnes, kan det icke bliva fråga om
rättegång vid domstol i saken. Enligt min mening inbjuder
rent av lagförslaget genom sin ordalydelse till ett sådant förfä-
ringsätt, och kommunen kan tro, att den är i sin fulla rätt.
Om kommunen har någon särskild anledning att vilja använda
en väl belägen grav, som kommunen åtagit sig att underhålla,
till något särskilt ändamål, då kan kommunen nog mycket lätt
komma att vidtaga en sådan där åtgärd.

Vid lagförslagets utarbetande upptogs också till en början
ett stadgande, som skulle innebära trygghet för sådana avtals
bestånd. 3 § i det till lagrådet remitterade förslaget har näm-

ligen följande lydelse: »Dör innehavare av nyttjanderätt till gravplats före nyttjanderättstidens utgång, skall avtalet fortfarande vara gällande. Vad sålunda är stadgat äger giltighet, även om i fall, som nu är sagt, ny innehavare av nyttjanderätten ej finnes.» Däremot anmärkte lagrådet med rätta, att det innebure en oegentlighet, att nyttjanderätt skulle anses föreligga ändå att innehavare av nyttjanderätten ej finnes. Då ströks hela denna paragrafen, utan att något stadgande upptogs i dess ställe. Det hade emellertid, enligt den åsikt vi reserverar hysa, varit lämpligt, att i lagförslaget införts en bestämmelse av huvudsakligen den innebörd, att vad i lagförslaget säges därom, att nyttjanderätten till gravplats skulle kunna förverkas i följd av innehavarens underlåtenhet att hålla gravplatsen i behörigt skick, ej skulle äga tillämplighet, då kommunen eller kyrkoförvaltningen vore ansvarig för gravens underhåll.

*Lagförslag om
nyttjanderätt
till gravplats.
(Forts.)*

Utskottsmajoriteten har även, såsom framgår av sidorna 7 och 8 i utlåtandet, ansett lagförslaget icke vara tillfredsställande i den delen, men utskottet har icke velat avstyrka lagen, utan sökt avhjälpa bristfälligheterna hos lagförslaget genom att föreslå en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan att Kungl. Maj:t ville taga under övernådgande, huruvida icke genom tillägg till kungl. förordningen om kyrkostämma samt om kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 eller genom annan lämplig åtgärd ökad trygghet må kunna vinnas för behörigt fullgörande av den underhållsskyldighet av gravplats, som kyrkogårdsförvaltning eller församling må hava åtagit sig, samt för riksdagen framlägga det förslag, som härav kunde föranledas. Såsom framgår av första punkten på sidan 8, har utskottet tänkt sig, att till kyrkostämmoförordningen skulle läggas ett tillägg av den huvudsakliga innebörd, att de för granskning av församlingens räkenskaper utsedda revisorerna skulle erhålla kännedom om de fall, där församlingen åtagit sig underhållsskyldighet av gravar, och i samband härmed tillfälle att efterse, i vad mån nämnda skyldighet fullgjorts. Detta innebär dock ingen vidare garanti för gravplatsens bevarande, ty revisorerna skulle nog hava samma åsikt i detta hänseende som församlingen, och för övrigt synes mig, att en garantibestämmelse skulle hava sin rätta plats i lagen om gravplatser och icke i kyrkostämmoförordningen.

Herr statsrådet nämnde, att det var ett lagförslag under utarbetande, som skulle giva trygghet för denna lag. Men vore det då icke skäl att vänta med denna lags antagande till dess det lagförslag, som statsrådet omnämnde, blir färdigt, och det skulle ju icke dröja så länge. En omarbetning av lagen synes böra äga rum, enligt vad vi reserverar anse, till nästa kyrkomöte; och vi anse därför, att ifrågavarande lagförslag icke bör vid denna riksdag antagas. Det synes icke vara någon större olägenhet, om med lagens antagande finge anstå till efter nästa kyrkomöte, och för mig synes huvudsaken vara, att man erhåller en fullständig och riktigt god lag.

Lagförslag om
nyttjanderätt
till gravplats.
(Forts.)

Man kan ju tycka, såsom också statsrådet framhöll, att då kyrkomötet godkänt lagen, skulle även riksdagen kunna göra det, men dels har, såsom herr Ekman antydde, kyrkomötet framfört en synpunkt om den offentligt-rättsliga karaktären av nyttjanderätt till gravplats, vilken icke av Kungl. Maj:t godtagits i det nu föreliggande lagförslaget, och dels torde kanske kyrkomötet icke heller hava tillräckligt beaktat den fara för särskilt de s. k. familjegravarnas bestånd, som lagförslaget verkligen medför. På grund av alla dessa nu påpekade förhållanden anhåller jag att få yrka avslag på den kungliga propositionen.

Herr von Geijer: Jag har begärt ordet för att säga, att jag i denna fråga kommer att ansluta mig till reservanterna. Jag har nämligen icke kunnat undgå att finna att genom detta lagförslag fara verkligen föreligger för att rätten att upplåta gravplatser skulle kunna i väsentlig mån missbrukas. Mot herr statsrådet ville jag invända, att då han till försvar för lagen i denna del framhöll att enligt hans mening det vore nästan oantagligt att kyrkoförvaltningen genom uppsätlig vanvård skulle söka komma åt några familjegravar, så kan jag väl medgiva det. Men det är en annan faktor därvidlag, som jag anser vara väl så farlig som detta uppsätliga, och det är likgiltigheten. Tyvärr få vi väl säga, att vi nordbor ha rätt mycket att anklaga oss för i detta avseende, för vår likgiltighet och bristande pietet mot de avlidnas minne. Om vi jämföra oss med andra kulturländer i vår världsdel, kan man väl icke underlåta att finna att uppfattningen hos oss uti detta hänseende är helt annorlunda och att vi härvidlag gjort oss skyldiga till mycken likgiltighet. Se på våra kyrkogårdar kring kyrkorna i våra städer, de äro alla med få undantag mer eller mindre raserade. Jag har personligt minne från den bygd där jag är född av att landsvägar dragits fram över kyrkogårdarna och gravplatserna fyllts och planerats. Det är för denna likgiltighet som jag fruktar och den tror jag icke förekommes genom en ny lag, utan att snarare faran på detta område härigenom skulle icke så litet ökas.

Jag kan ju i det sammanhanget säga att det också pekats på en annan omständighet. Herr statsrådet trodde att den omständigheten att graven vore donerad skulle respekteras, men det är ju på så många andra områden som vi dagligen se att gjorda donationer eller stiftelser icke bliva respekterade. Det är sålunda bekant att rätt många fromma stiftelser försvunnit, man vet icke vart de tagit vägen, och jag erinrar mig att riksdagen till och med en gång skrivit om detta, jag vill minnas år 1907, så att nog kan en dylik sak ganska lätt falla i glömska och icke bliva respekterad. Då jag för min del anser att just denna pietet för de avlidnas minne är ett ganska stort kulturintresse, och att en ny lag måhända skulle blott öka faran i detta hänseende, vill jag för min del förena mig med dem som yrkat avslag på förslaget.

Herr statsrådet nämnde att förslaget är trängande och nödvändigt. Ja, det kan ju hända, men vi böra tänka på, att den gamla lagen är 130 år och ett eller annat års uppskov med denna fråga borde väl ej i och för sig vara så beaktansvärt. Jag vill också erinra om att all sannolikhet talar för att vi år 1917 hava att motse ett nytt kyrkomöte i vårt land, enär då inträffar 400-årsjubileet av reformationens införande och vi då även hava att emotse en ny kyrkobibel och ny psalmbok, vilka då skulle föreligga i fullt färdigt skick. Då vidare ett uppskov nu icke skulle över hövan uppskjuta frågans slutliga avgörande, som jag för min del icke på något sätt vill söka förhindra, finner jag mig på dessa grunder böra yrka avslag på utskottets hemställan.

*Lagförslag om
nyttjanderätt
till gravplats.
(Forts.)*

Herr Dahl: Efter anförandet från statsrådsbänken torde från utskottets majoritet ej behöva upptagas till något vidlyftigare bemötande vad här av åtskilliga talare anförts gentemot utskottets hemställan, och jag skall därför inskränka mig till att endast yttra några få ord.

Vidkommande herr Ekmans teoretiska erinringar mot tillämpningen av de privaträttsliga synpunkterna på denna fråga vill jag endast anmärka att det synes som om han själv icke kunnat alldeles frigöra sig härifrån, då han i sin motion har hemställt om en sådan lydelse av övergångsstadgandet till nyttjanderättslagen, att även där talas om upplåtelse av nyttjanderätt i sammanhang med gravplats å kyrkogård. Därmed torde han väl också hava lämnat dörren öppen till möjlighet att bevilja inteckning för en sådan rättighet, och det var ju egentligen denna inteckningsrätt som tycktes honom innebära en så stor betänklighet. I realiteten synes mig som om han för övrigt i sitt anförande inskränkt denna betänklighet till ett minimum, då han nämnde att det knappast finnes någon kyrkogård med vilken det lagfarits, och därmed har han ju också sagt att det finnes ingen kyrkogård där inteckning kan beviljas.

Beträffande själva förslaget förefaller det mig som om tyngdpunkten i såväl herr Peterssons m. fl:s reservation som i herr von Geijers betänkligheter skulle ligga däruti att man, om detta förslag antoges, kunde riskera att dessa gamla familjegravar så småningom skulle komma att förfalla även i de fall att donationer hava förknippats med desamma och det överlämnats åt vederbörande kyrkogårdsförvaltning att vårda gravarna. Jag medgiver villigt att denna möjlighet innebär något för känslan stötande och jag förstår därför mycket väl reservanternas tankegång, men det förefaller mig som om dessa farhågor dock vore överdrivna. Jag vet icke huru man kan tänka sig en lämpligare anordning beträffande det offentligt-rättsliga momentet härvidlag än just det som av statsrådet ställts i utsikt och som även kan inbegripas i den andra punkten av lagutskottets hemställan, nämligen ett inrymmande av den synpunkten i en blivande lagstift-

Lagförslag om
nyttjanderätt
till gravplats.
(Forts.)

ning för fromma stiftelser. Jag tycker att dit hör denna lagstiftning närmast och dit komme den väl också, även om man icke såsom nu fått uttryckligt löfte om regeringsinitiativ i den riktningen. Jag tillåter mig anhålla om bifall till utskottets hemställan.

Herr Alexanderson: Ett par ord i anledning av herr von Geijers anförande! Jag antar, att man kan vara fullt förvisad om att det icke finnes någon ledamot i hela kammaren, som icke är med herr von Geijer ense därom, att pieteten mot de bortgångnas minne är ett kulturvärde av högsta art, och förmodligen kunna vi också vara tämligen allmänt ense med honom om att denna pietet icke på alla håll i den faktiska vården av gravarna fått det uttryck, som den borde ha fått.

Men då herr von Geijer förklarade sig anse, att den nu ifrågavarande lagen skulle vara ägnad att snarare försämra än förbättra detta tillstånd, kan jag icke förstå, varpå han bygger en sådan uppfattning. Vi få komma ihåg, att detta lagförslag närmast avser att reglera förhållandet mellan upplåtare av gravplats och nyttjanderättshavaren av en särskild gravplats, men däremot icke har att angiva, vilka plikter som må åligga församlingarna med avseende å kyrkogårdarnas hållande i vederbörligt skick. Den sista frågan är icke här före. Den blir icke på något vis berörd i detta lagförslag, annat än för så vitt som lagförslaget syfte är att för församlingarna undanröja det hinder att hålla kyrkogårdarna i ett tillfredsställande skick, som kan ligga i vanvård från den enskilde nyttjanderättshavarens sida; och i detta hänseende innehåller ju lagförslaget tydliga föreskrifter om att sådan vanvård icke skall få verka hindrande utan att vederbörande då i stället skall ha förverkat sin gravplats.

Nu har, såsom herr statsrådet framhöll, i herr Peterssons i Lidingö villastad reservation anmärkts, att det föreligger en viss risk för att sedan det icke längre finnes några levande, som kunna ställa sig såsom representanter för intresset av att en viss avlidens gravplats vårdas, vårdslöshet, eller som herr von Geijer uttryckte sig, likgiltighet kommer att få spelrum. Men för att värja sig mot denna fara finnes väl ingen annan möjlighet än den av herr statsrådet framhållna, nämligen att skapa ett offentligt organ, ett organ, som således varar även sedan en viss släkt är bortdöd och som kan utöva den vederbörliga kontrollen över att det nämnda intresset fortfarande tillgodoses. Men den saken skall tydligen ordnas på en annan väg än genom det lilla lagförslag, som här föreligger.

Allra minst kan jag förstå herr K. J. Ekmans ståndpunkt, då han verkligen synes tro, att det svenska folkets etiska syn på de föreliggande frågorna skulle kunna bli beroende av huruvida erinringarna om att det finnes en särskild lagstiftning för nyttjanderätt till gravplats införas i 2 kap. 43 § av den

allmänna nyttjanderättslagen eller — i en något annan avfattning men fortfarande med bruk av beteckningen nyttjanderätt — i en paragraf av promulgationslagen till samma lag. Om svenska folket överhuvud anställer något studium i dessa paragrafer, tror jag ändå icke, att dess etiska nivå blir det minsta förändrad, på vilkendera platsen vi än ställa denna erinran. Men ur rent lagteknisk synpunkt, ur synpunkten av att gå fram med konsekvens, då man avfattar lagbestämmelser, dels mera allmänna och dels för mera speciella ändamål, och att ställa dem i en rätt relation till varandra, tror jag man får erkänna, att Kungl. Maj:ts förslag förtjänar ett bestämt företräde. Jag yrkar således bifall till utskottets hemställan.

Lagförslag om nyttjanderätt till gravplats.
(Forts.)

Herr von Geijer: Endast några ord med anledning av den siste ärade talarens yttrande!

Han framhöll, att ifrågavarande lagförslag icke avsåg att angiva vilka plikter, som äligga församlingarna med avseende å värden av kyrkogårdarna, samt att man för att tillräckligt tillgodose den synpunkt, som jag ville framhålla, borde skapa ett offentligt organ, som hade till uppgift att handhava ifrågavarande förhållanden. Ja, jag kanske icke uttryckte mig tillräckligt tydligt, men bakom vad jag sade låg i alla fall, att det skulle vara en känsla av trygghet, om vi hade detta offentliga organ färdigt redan innan denna lag träder i kraft. Jag tycker, att det vore bäst att taga dessa båda frågor i ett sammanhang, ty annars, om vi nu antaga denna lag, kan det hända, att det andra blir bortglömt som en donation och faller bort under vägen. Det var detta jag ville ha fram.

Herr L i n d l e y: Även jag måste säga, att jag i stort sett icke är så stormförtjust i denna slags avfattning. Även jag har en avvikande mening beträffande dess formulering. Jag utgår emellertid från en diametralt motsatt uppfattning mot den som här gjorts gällande. Jag känner mig upprörd på grund av lagförslagets etiska läggning från en annan synpunkt nämligen den att vissa privilegierade personer kunna på grund av ekonomiska tillgångar få möjlighet att tillförsäkra sig gravplatser, som här skola vårdas för evig tid, oavsett hurvida dessa personer gjort någon stor samhällsnyttig insats eller icke, under det att andra på grund av deras fattigdom stoppas ned i en allmän grav för att så veta, att deras ben skola skingras efter en tid av 15 å 20 år. Det är vad jag kallar upprörande. När man frågar, varför det förhåller sig så, får man endast det svaret: den ene har råd att kosta på sig detta, har råd att betala kyrkogårdsmyndigheterna ett visst belopp för vård av graven i evig tid, under det att den andre är fattig.

Går man ut på de kyrkogårdar, som finnas i samband med våra storstäder, och tager i betraktande de stora monumentala byggnader och palats, som där äro uppförda och få tagas i anspråk, måste man säga, att det är upprörande att se allt detta. Undersöker man sedan,

Lagförslag om
nyttjanderätt
till gravplats.
(Forts.)

vilka de människor äro som vila där, måste det sägas, att det är icke banbrytarna på det kulturella området, det är icke våra tänkare, icke våra stormän på de områden, där vi anse deras minne böra hedras, utan det är byggmästare, entreprenörer och korvfabrikanter; och jag tror, att efter det nuvarande stora guld tillflödet i landet skola vi där finna gulaschbaroner med sina monumentala gravar, som skola vittna om denna härliga tid, då kriget rasade och stora penningssummor kunde förtjänas.

Jag undrar över att den pietet, som herr von Geijer talade om, icke tagit sig starkare uttryck för att reagera mot det system, som visserligen kanske är nödvändigt därför att vi ha begränsade områden att begrava våra döda på, men som ger sig tillkänna så, att man får se mödrar stå gråtande bredvid, när man raserar de gravar, där deras barn jordades för endast ett fåtal år sedan, för att grävas upp och planläggas på nytt. Jag har sett detta i Stockholm gång efter annan och jag har känt mig upprörd däröver och det är förvånande, att kyrkomötet icke haft någon tanke just på denna fråga.

Det är ju möjligt, att det icke finnes någon bot för detta, förrän vi få omlagt hela det begravningsystem vi nu ha. Jag är icke oersonlig; jag tror att det kanske är omöjligt att tillförsäkra varje medborgare den lilla jordyta, där hans stoft skulle få vila, medan hans närmaste anhöriga ännu finnas kvar i livet; men kan man icke tillförsäkra honom detta, är det väl bäst att införa obligatorisk likbränning. Det är under sådana förhållanden det enda praktiska och det är också den enda vägen att åstadkomma ett verkligt demokratiskt begravningsätt, genom vilket alla behandlas lika efter döden.

Herr statsrådet *Hasselrot*: Herr von Geijers första yttrande var i viss mån ägnat att återföra i mitt minne debatten från kyrkomötet i höstas om äktenskapslagstiftningen. När den frågan var före, hörde man från vissa håll framkastas den farhågan, att om förslaget antoges, rent av kristendomens grundvalar skulle skakas, om inte helt och hållet kullstörtas. Nu säger herr von Geijer, att om det föreliggande förslaget med vilket ju kyrkomötet också haft att skaffa, antages, så riskerar Sveriges folk, att våra privata gravar på kyrkogårdarna kunde komma att spolieras. Jag undrar om icke i detta hans påstående ligger ungefär lika mycken överdrift som i det förstnämnda.

Jag har aldrig förnekat utan tvärt om uttryckligen framhållit, att det händer allt emellanåt, att kyrkogårdsförvaltningarna underlåta sina skyldigheter i avseende å vården av vissa gravar. Men det är icke endast på detta område utan även på många andra områden, som föreskrifter om vård och underhåll försummas och icke efterlevas. Är det icke då rimligare att söka råda bot för detta missförhållande i en enda lag?

Om man efter många mödor och minst lika många bekymmer lyckats åstadkomma ett lagförslag, som utan anmärkning gått genom den formellt juridiska behandlingen i lagrådet, men detta förslag sedan av riksdagen förkastas av rent formella skäl, av skäl, som be-

tyda så litet som enligt min mening de göra, vilka här framhållits, då är det verkligen icke särdeles nöjsamt att vara justitieminister — om det ens någonsin kan anses vara det.

*Lagförslag om
nyttjanderätt
till gravplats.
(Forts.)*

Överläggningen förklarades härmed slutad, varefter herr talmannen enligt därunder framställda yrkanden gjorde propositioner, först på godkännande av ifrågavarande paragraf samt vidare på dess förkastande; och förklarade herr talmannen sig finna den förre propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 1 § i Kungl. Maj:ts förslag till lag om nyttjanderätt till gravplats, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, förkastas ifrågavarande paragraf.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 71;

Nej — 39.

Övriga delar av lagförslaget om nyttjanderätt till gravplats.

Godkändes.

Lagförslaget om ändrad lydelse av 1 kap. 8 § och 2 kap. 43 § i lagen om nyttjanderätt till fast egendom den 14 juni 1907.

*Ang. ändring i
lagen om
nyttjanderätt
till fast
egendom*

Herr Rogberg: Lagstiftningen på förevarande område bör ju, såsom andra talare nyss nämnt, vara präglad av pietet och varför icke i viss mån av idealitet. Nu kan man ju med herr Alexanderson säga, att folkets eller allmänhetens syn på förevarande lagstiftning icke är beroende av huruvida de bestämmelser, som sammanhånga med lagen om nyttjanderätt till fast egendom, införas antingen i vissa paragrafer av samma lag eller, såsom herr Ekman föreslagit, genom en särskild anmärkning eller anteckning i promulgationslagens 2 §. Jag har dock en delvis annan uppfattning. Jag tror, att den känsla av pietet, som vi anse vara eftersträfvansvärd, blir för den stora allmänheten klarare genom en allmän bestämmelse därom, att den nya jordabalken icke skall gälla i avseende å lagen om nyttjanderätt till gravplats. Därför får jag i korthet yrka bifall till min reservation eller till herr Ekmans motion i förevarande punkt.

Ang. ändring
lagen om
nyttjandevätt
till fast
egendom.
(Forts.)

Efter härmed slutad överläggning gjordes propositioner, först på godkännande av Kungl. Maj:ts föreliggande lagförslag samt vidare därpå att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den av herr Rogberg vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Utskottets hemställan i punkten a).

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

Punkten b).

Utskottets hemställan bifölls.

Vid förnyad föredragning av lagutskottets den 25 och 26 sistlidne februari bordlagda utlåtanden:

nr 11, i anledning av väckt motion om ombildning av häradsnämnden till jury m. m., och

nr 12, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om lag rörande inrättande av förlikningskommissioner för biläggande av vissa rätts tvister,

biföll kammaren vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Lagförslag
ang. verk-
ställighet av
straffarbete
och fängelse-
straff.

Föredrogs ånyo lagutskottets den 25 och 26 nästlidne månad bordlagda utlåtande nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående verkställighet av straffarbete och fängelsestraff.

Genom en den 31 december 1915 dagtecknad proposition, nr 7, vilken blivit hänvisad till lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda utdrag av i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga förslag till lag angående verkställighet av straffarbete och fängelsestraff, så lydande som utskottets utlåtande utvisade.

2 § i föreliggande förslag hade följande lydelse:

Den, som undergår straffarbete, skall hållas till arbete, som vederbörande fängvårdsmyndighet för honom bestämmes. Där så lämpligen kan ske, skall arbetet vara av beskaffenhet att bereda fången tillfälle till förkovran i hans yrke eller till annan utbildning, som kan främja utsikterna för honom att efter frigivningen försörja sig, och bör vid valet av arbete hänsyn tagas till hans håg och fallenhet. Till andel i inkomst för arbetet äge han ej rätt; dock kan för flit och ordentlighet i arbetet i förening med gott uppförande arbetspremie tilldelas honom.

Ej må han förskaffa sig eller emottaga underhåll, beklädnad eller annat utöver vad honom vid straffanstalten tillhandahålles.

Av annan än vid straffanstalten anställd bevakningstjänsteman, läkare eller präst samt de personer, som hava uppsikt över straffanstalten eller där, till följd av tjänstebefattning eller fängvårdsstyrelsens beslut, äga tillträde, må fången ej mottaga besök, med mindre straffanstaltens styresman prövar omständigheter av särskild vikt föranleda till undantag.

Sedan tre månader från straffets början förflutit, må oberoende av omständigheter, varom nyss är sagt, tillstånd meddelas fånge, vilken ej undergår straffskärpning, att emottaga besök av maka, föräldrar, barn, syskon eller andra närstående, där ej ordningen eller säkerheten inom straffanstalten kan därigenom äventyras eller besöket anses eljest kunna verka skadligt. Anmälan om sådant besök skall ske hos straffanstaltens styresman, som skall för besök bestämma lämplig tid samt, om han så aktar nödigt, förordna, att under besöket bevakningstjänsteman skall vara tillstädes.

Brev eller annat skriftligt meddelande eller bud till eller från annan inom eller utom straffanstalten må icke av fången avsändas eller emottagas, utan att straffanstaltens styresman, efter prövning i varje fall, lämnar tillstånd därtill. Fången må dock icke förvägras att till svensk myndighet avsända skriftlig framställning, såvitt den är avfattad i hövisk form.

Vid tillämpning av ovan givna bestämmelser skall, där så lämpligen kan ske, iakttagas, att gradvis inträdande förmåner beredas fången i mån av gott uppförande och avtjänad strafftid.

Utskottet, som vid granskning av förslaget icke funnit skäl till anmärkning mot detsamma, hade i nu föredragna utlåtande hemställt, att ifrågavarande proposition måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade avgivits av herr *Schotte*, som med instämmande av herrar *Lindqvist* i Stockholm, *Persson* i Norrköping, *Karlsson* i Fjäl, och *Lindley* i Söderhamn, ansett, att 2 § i lagförslaget bort erhålla följande ändrade lydelse:

Den, som — — — honom.

Ej må han — — — tillhandahållas.

Av annan än vid straffanstalten anställd bevakningstjänsteman, läkare eller präst samt de personer, som hava uppsikt över straffanstalten eller där till följd av tjänstebefattning eller fängvårdsstyrelsens beslut, äga tillträde, må fången ej mottaga besök, med mindre straffanstaltens styresman därtill lämnat tillstånd. Tillstånd att emottaga besök av maka, föräldrar, barn, syskon eller andra närstående, må meddelas fånge, vilken ej undergår straffskärpning, där ej ordningen eller säkerheten inom straffanstalten kan därigenom äventyras eller besöket anses eljest kunna verka skadligt. Anmälan om sådant besök skall ske hos straffanstaltens styresman, som skall för besöket bestämma lämplig tid samt, om han så aktar nödigt, förordna, att under besöket bevakningstjänsteman skall vara tillstädes.

*Lagförslag
ang. verk-
ställighet av
straffarbete
och fängelse-
straff.*

(Forts.)

Lagförslag
ang. verk-
ställighet av
straffarbete
och fängelse-
straff.
(Forts.)

Tillstånd att emottaga besök av andra än nyss nämnda anhöriga kan allenast meddelas fänge, därest omständigheter av särskild vikt för fången prövas föreligga för besöket.

Brev — — — — — form.

Vid tillämpning — — — — strafftid.

Herr Holmquist: Herr greve och talman! Den enda punkt i det föreliggande lagförslaget, vid vilken uppfattningarna inom utskottet delat sig, är 2 §. I denna paragraf, sådan den av utskottets majoritet blivit tillstyrkt, stadgas, att straffarbetsfänge icke annat än i särskilda undantagsfall och endast efter prövning och medgivande av straffanstaltens föreståndare får mottaga besök av närstående: föräldrar, hustru, barn och andra. Mot denna bestämmelse, som ju hittills under en ganska lång tid varit gällande, har en del av utskottets ledamöter avgivit en reservation. För min del har jag omfattat den åskådning, som i denna reservation tagit sig uttryck. Jag känner mycket väl till, att denna bestämmelse, som för en tid av tre månader kringskär straffarbetsfänges rätt att mottaga besök av närstående infördes därför, att man ville skärpa de kortvariga frihetsstraffen och för den skull ansåg sig böra tillgripa ett sådant stadgande. Emellertid har jag från många på fångvärdens område väl bevandrade personer hört och även själv kommit till den uppfattningen, att ett sådant stadgande som det ifrågasvarande är något ganska hårt och verkar hårt i mer än en riktning. Det lär väl knappast kunna ifrågasättas annat, än att vid det tillfälle, då en lagfälld beträder fängelset, i vanliga fall just den tid är inne, då han bör känna det hårdast att lämna de sina och bör känna det mest avskräckande att i följd av domen få sin bostad inom fängelsets murar. Då torde väl också under vanliga omständigheter den tidpunkt vara inne, då han är mest mottaglig för en sinnesförändring, då han bör ångra sin förseelse eller sitt brott, som fört honom i det sorgliga läget, och då följaktligen de impulser till det bättre, som han kan mottaga genom besök av en sörjande far eller mor eller en hustru eller barn, särskilt böra kunna inverka på honom till en ny sinnesriktning, förbättring och framtida hopp. Å andra sidan är det nog mycket svårt att låta en person i det sorgliga läget förstå denna sak, tremånadersgränsen, d. v. s. att för honom förklara, varför han icke under den närmaste tiden av tre månader skall kunna få träffa en närstående för att inför sitt eget samvete och inför medkännande få göra upp sin av ett brott föranledda sorgliga ställning. Sedan tiden gått och han även möjligen under fängelsetidens monoton funnit, att det dock icke är så farligt med det här straffet, då kan det låta tänka sig, att han blivit mera förhärdad och mindre mottaglig för de goda intryck, som ett sammanträffande den första tiden med dessa närstående skulle hava kunnat innebära.

Men även åt ett annat håll sträcker sig detta förbud och har där, enligt min uppfattning, än mindre välgörande verkningar. Det är alldeles naturligt, att det är just under den första tiden en sörjande far eller mor eller barn har ett alldeles särskilt behov av att få träffa en person, som kommit i den sorgliga ställningen att hamna inom fängelsets murar. Och det är ändå svårare att för dem förklara, att detta går icke för sig förr än tre månader förflutit från den dag, då han inträtt inom fängelseporten. Den misstämning och den sorg, som vid sådana tillfällen yttrar sig, tar ofta till föremål föreståndaren för fängelset och fångbevakningen. Man kan icke riktigt förstå innebörden av ett sådant sakernas läge, varigenom man är förhindrad att få för några ögonblick träffa den dömda och mottaga hans känslor och skänka honom sina egna.

Jag står nu långt ifrån ensam om denna åskådning. Jag tror, att inom fångvårdskretsar har en uppfattning ungefär likartad med den, som jag nu företräder, sedan lång tid tillbaka gjort sig gällande, och jag ber särskilt att få påpeka, hurusom svenska fångvårdssällskapets styrelse i denna fråga gjort ett uttalande, som uttrycker ungefär detsamma som jag nu anfört. Jag ber att få framhålla, att i slutet av detta uttalande heter det med utgångspunkt från den tid, då fången inträder i fängelset, följande: »Fången är fylld av bekymmer över huru hustru och barn ha det, han vill bedja dem eller sina gamla föräldrar om förlåtelse, han vill verkligen öppna sitt sinne, men till svar på allt detta får han blott: »när tre månader gått, får Ni taga emot besök». Flera av oss, som underskrivit denna vår framställning, hava haft tillfälle att se, och det vid upprepade tillfällen, huru som denna hårda vägran verkat förstockande och förbittrande på fången, ej minst emot fångvården och dess funktionärer, och på de närstående hava vi sett samma verkan, på den gråtande, ensam lämnade hustrun med sina små barn omkring sig, gått bort med förtvivlan i sinnet: om tre månader först får jag tala vid min man.

Den som haft tillfälle att i praktisk fångvårdstjänst iakttaga allt detta, vet huru viktigt det är för en rätt påverkan av fången, att han just under den första tiden får mottaga besök. När tre månader gått, har han hunnit vänja sig vid fängelset, som han då kanske ej finner så avskräckande; hans känslor av ånger och oro hava förflyktigats. Strafftiden är kanske snart slut, fången tager det hela med jämnmod.»

Ja, herr talman, det är ju ingen av utskottets ledamöter från denna kammare, som vid denna paragraf av lagförslaget reserverat sig, och jag har följaktligen mycket liten anledning att tro, att jag nu kan avvinna kammaren något annat beslut än om bifall till utskottets förslag, men jag anser mig dock på grund av min uppfattning i föreliggande fråga förpliktad att å min sida yrka bifall till den vid denna paragraf fogade reservationen.

*Lagförslag
ang. verk-
ställighet av
straffarbete
och fängelse-
straff.*
(Forts.)

Lagförslag
ang. verk-
ställighet av
straffarbete
och fängelse-
straff.

(Forts.)

Herr Alexanderson: Herr talman! Jag ber först att få påpeka läget utav den av herr Holmquist berörda frågan i relation till hela det lagstiftningsärendet, som här föreligger till kammarens prövning. Det är ju så, att detta lagstiftningsarbete är en revision av gällande bestämmelser om verkställighet av straffbestämmelser och fängelsestraff, som fullföljer vissa bestämda syften, särskilt i fråga om övergång från cellstraff till gemensamhetsstraff o. s. v. I andra avseenden har frågan om verkställighet av straffarbete och fängelsestraff nyligen varit föremål för ett särskilt lagstiftningsarbete. Det resulterade i nu gällande lagstiftning, som är av år 1908. Då infördes just det förbud, som herr Holmquist nu vill hava upphävt. Det infördes med särskild hänsyn till, att de kortvariga frihetsstraffen hade visat sig så litet verksamma, och man önskade särskilt beträffande dem att få en skärpande verkan. Det är ju också i den riktningen, som de nutida straffrättsreformerna litet varstädes gå, att i möjligaste måtto undvika att begagna sig av dessa kortvariga frihetsstraff, just därför att de äro alltför ineffektiva. Den nämnda skärpningen avsåg framför allt att drabba dessa fall. Beträffande andra fångar få ju de efter tre månader tillfälle att mottaga besök, och dessutom gäller enligt ett föregående stycke av samma § 2 än det, som herr Holmquist närmast fäste sig vid, att där särskilda omständigheter påkalla undantag, där kunna även under de första månaderna dylika besök medgivas.

Nu innebär herr Holmquists hemställan, att riksdagen, utan att någon ordentlig utredning om den frågan har förelegat ity att den icke ens varit under övervägande, då den kungl. propositionen utarbetades, med ens skulle kasta om och övergiva det system, som man ansåg sig böra införa för ett fåtal år sedan. Och varför? Jo därför att ett antal fångvårdsmän, fyra eller fem, som råka utgöra styrelsen för svenska fångvårdssällskapet, utan att hava hört sällskapet och utan dess uppdrag, såsom sina privata funderingar låtit till utskottet framföra en promemoria, i vilken de yrka på upphävandet av bestämmelserna i fråga. Man vet dessutom icke, med vilken fasthet de olika undertecknarne av en sådan där avgiven promemoria stå bakom varje särskild punkt i densamma. Det kan hända, att den råkar vara ett uttryck för dens uppfattning, som fört pennan, och att de, som med honom undertecknat promemorian, ha fäst sig vid, att densamma i sin helhet varit ungefär det som de vilja ha sagt, men att de i en och annan punkt kanske vid närmare prövning befinnas icke så noga hålla på densamma. Att på så pass lösa boliner, om jag så får säga, övergiva den princip, som riksdagen beslöt sig för att införa år 1908, det tror jag, att lagutskottet har haft rätt uti att icke vilja vara med om att föreslå riksdagen.

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag oförändrat.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr tal-
mannen, att beträffande förevarande utlåtande yrkats, dels att vad
utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Holmquist*, att
utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, som angi-
vits i den av herr Schotte vid utlåtandet fogade reservation.

*Lagförslag
ang. verk-
ställighet av
straffarbete
och fängelse-
straff.*

(Forts.)

Härefter gjordes propositioner enligt dessa yrkanden, och för-
klarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med
överbärande ja besvarad.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets den 25 och 26 sistlidne
februari bordlagda utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upp-
låtelse av rätt till bearbetande av icke inmutningsbara mineralfyn-
digheter å kronojord;

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upp-
låtelse av kronan tillhörande jordägarandelar i gruvor;

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående av-
stående eller upplåtande i vissa fall av mark från kronoegendomar;

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående för-
säljning av visa områden av Hanekinds härads allmänningar Kol-
byttemon, Åsdymlingen och norra allmanningen;

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring
av gällande bestämmelser rörande fonden för fiskerinäringens befräm-
jande;

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående använ-
dande av ett till anläggning av en statens fiskodlingsanstalt vid Mo-
tala anvisat anslag till anläggning av en dylik anstalt vid Borens-
hult;

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för
föreståndaren för Bjurfors skogsskola G. Lundberg att för ålders-
tillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring;

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående använ-
dande under år 1916 av behållning å norrländska avdikningsanslag-
get för år 1915;

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 25 angående
driftkostnader under år 1917 för statens domäner; och

nr 10, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl.
Maj:t angående upplåtande till egnahemslägenheter av kronoegendo-
men $\frac{1}{8}$ mantal Hjältorp västergård nr 1 i Frisla socken av Älvs-
borgs län.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets den 25 och 26 nästlidne
månad bordlagda utlåtande nr 11, i anledning av väckt motion om
försäljning av lägenheten Källstorp från förra militiebostället 1 $\frac{1}{4}$
mantal nr 2, 3 och 4 Storegården i Nässjö socken av Jönköpings
län.

*Om försälj-
ning av krono-
lägenheten
Källstorp.*

Om försälj-
ning av krono-
lägenheten
Källstorp.
(Forts.)

I en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisad motion, nr 184, av herrar *Johanson* i Huskvarna och *Nilsson* i Linnås hade hemställts, att riksdagen ville besluta att från förra militiebostället 1 $\frac{1}{4}$ mantal nr 2, 3 och 4 Storegården i Nässjö socken av Jönköpings län måtte upplåtas och försäljas lägenheten Källstorp till innehavaren Sven Pettersson för det av uppskattningsnämnden åsatta värdet 720 kronor enligt kungörelsen av den 17 oktober 1913 angående grunder för upplåtande av egna hemslägenheter från vissa kronoegendomar.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på anförda skäl hemställt, att förevarande framställning ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr von Mentzer: I den motion, som föranlett detta utlåtande, meddela motionärerna, att den lilla lägenhet, som det här är fråga om, är upptagen av en person, som i 50 år arbetat på lägenheten, uppodlat den och bekostat byggnaderna. Och han har gjort det på sådant sätt, att han två gånger fått premium och en gång medalj för odlingsflit. Nu är en framställning gjord, att denna lägenhet, som ligger på ett boställe, skulle av honom få inköpas på vanliga villkor, som förekomma i sådana fall. Denna framställning har utskottet icke funnit sig ha anledning att förorda. Utskottet har därvid anført ett par skäl. Det första skälet är, att riksdagen förlidet år i anledning av proposition från Kungl. Maj:t beslöt, att stamhemmanet, dit denna lägenhet hör, skulle bibehållas åt kronan såsom skogsmark och att i denna skogsmark skulle då ingå lägenheten, under det att på samma gång en del andra lägenheter, som tillhörde bostället, skulle få övergå till dem, som innehade lägenheterna. Utskottet menar nu, att det icke finnes något skäl att frångå det beslut, som fattades i fjol. Men i detta fall är att märka, att i fjol förelåg det icke någon framställning, att denna lilla lägenhet skulle undantagas och överlåtas till innehavaren. Ärendet var då icke föremål för särskild uppmärksamhet inom riksdagen.

Så heter det vidare i utskottets utlåtande, att det är icke någon fara, om framställningen avslås, ty lägenhetsinnehavaren, som är född 1829, är en gammal man, som ingen ärnar rubba, utan han får bo kvar på sitt lilla ställe, så länge han lever. Ställningen på platsen har uppgivits för mig vara den, att själva boningshuset är i mycket gott stånd, under det att så icke kan sägas vara förhållandet med ladugården. Mannen har uppskjutit reparationerna eller ombyggnaden av ladugården just med tanke på att göra det sedan han en gång blivit ägare till lägenheten. Nu ställer sig saken ganska brydsamt för honom, när han skall bo kvar under de av utskottet förordade förhållanden. Och så tillkommer det en omständighet, och det är, att mannen till väsentlig del har fått de medel, varmed han satt sin lägenhet i stånd, av barn, som äro i Amerika, och dessa

barn stå i begrepp att återvända till sin fädernetorva, om de kunna få den till eget hem. Jag tror, att det är en allmänt godkänd grundsats, att vi böra göra allt vad vi kunna för att vid fosterlandet fästa dem, som älska fosterlandet, och icke minst att dit återbördna personer, som nu äro där ute, och att vi därför också äro benägna att låta personer bilda egna hem, då det ligger inom möjlighetens område. Vill man godkänna denna grundsats och handla i överensstämmelse med den, så synes det mig vara alla skäl för att biträda den framställning, som gjorts i motionen, och därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till densamma.

Om försäljning av kronolägenheten Källatorp.
(Forts.)

Herr Ericsson, Aaby: Med avseende på föreliggande fråga ber jag att få meddela, att när uppskattningsmännen hade i sin hand att föreslå styckning av detta hemman, varom nu är fråga, så föreslogo de verkligen, att denna lägenhet skulle få avsondras från hemmanet och säljas till innehavaren, men när jägeristaten fått tillfälle att yttra sig däröver, så återtogo uppskattningsmännen sitt yrkande, ty de insågo uppenbarligen, att jägeristaten hade rätt, när den framhöll, att för statens skogsväsende behövdes såväl denna lägenhet som den strandrätt, som följde med densamma.

Sedan har frågan vandrat igenom Konungens befallningshavades och domänstyrelsens skärseld. Den har gått upp till riksdagen och har gått igenom jordbruksutskottet; och nu skall jag be att få fästa uppmärksamheten på, att vi mycket väl observerade denna fråga och huru det var ställt med lägenheten, och att vi prövade även fallet, ty uppskattningsmännens första förslag förelåg ju alltid, men i utskottet fann man ej skäl att tillstyrka försäljningen. Så har riksdagens båda kamrar förra året beslutit, att den icke skall få försäljas. Och nu komma några motionärer från orten och ha till förespråkare funnit den talman, som vi nyss hörde, då han slog på våra vackraste känslor. Jag hemställer emellertid, huru det skulle gå, om vi skulle handla mot myndigheternas yttranden och i enlighet med enskilda motionärers tillstyrkan upphäva ett föregående riksdagsbeslut, som icke är äldre än från förra året.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Herr von Mentzer: Det förhåller sig ju alldeles så, som utskottets ärade ordförande nu framhöll, nämligen att beskattningsmännen först ha gjort framställning, att detta ställe skulle i likhet med åtskilliga andra lägenheter undantagas och upplåtas åt innehavarna, men att sedan jägmästaren hade förklarat, att stället torde vara behöfligt såsom bostad för skogsarbetare, så förklarade de sig icke ha något att erinra emot bifall till detta förslag. Detta innebär väl icke så alldeles, att de frånträtt sitt yttrande, men de säga, att när jägeristaten säger så, så vilja de för sin del icke erinra något mot bifall till förslaget. I det skie-

Om försäljning av kronolägenheten Källstorp.
(Forts.)

ket har ärendet sedan passerat samtliga de instanser, som den ärade talaren framhöll, och när detta är förhållandet, så tror jag ändå icke, att saken har blivit så beaktad, som den är värd att beaktas.

Beträffande sakfrågan huruvida det skulle behövas plats för skogsarbetarne, så ber jag få fästa uppmärksamheten på, att även en person, som kommer att slå sig ned på ett så litet ställe, att det icke är uppskattat till mer än 720 kronor, behöver arbetsförtjänst, och han bör under vanliga förhållanden vara tillgänglig såsom skogsarbetare. Dessutom ligger lägenheten endast fyra å fem kilometer från Nässjö samhälle, där det är gott om folk, som se sig om efter arbete, och dessutom finnes det, såsom förut är nämnt, åtskilliga lägenheter på bostället upplåtna till enskilda. Alla dessa lägenhetsinnehavare komma säkerligen att bli tillgängliga såsom skogsarbetare, så att något ytterligare behov av skogsarbetare tror jag i verkligheten icke här föreligger.

Sedan sade herr ordföranden i utskottet, att man bibehöll lägenheten åt kronan för att få strandrätten. Men jag undrar hur det är med den saken. Om ett stamhemman äger ett område och därav upplåtes en liten lägenhet, som ligger utmed stranden, så följer därmed icke ovillkorligen, att strandrätten övergår till lägenhetsinnehavaren. Jag menar, att från den synpunkten är det icke nödigt att behålla lägenheten.

En liten synpunkt att beakta är också, att man i trakten anser, att staten går ojämt tillväga i avseende på lägenheternas upplåtande, då man icke förstår, att det är fullt talande eller verkliga skäl för att beröva en person, som har troget och träget arbetat på en plats — att beröva honom och hans efterkommande frukten av hans arbete och avskära den kärlek, som de ha till platsen.

Herr Barthelson: Blott ett par ord med anledning av den siste talarens anförande.

Han yttrade bland annat, att denna sak icke varit fullt beaktad av utskottet, såvitt jag uppfattat honom rätt. Det har icke anförts andra skäl för försäljningen, än att den nuvarande innehavaren av torpet önskar köpa det. Det har framhållits i motionen, att om han icke finge köpa torpet ifråga, så skulle han drivas från detsamma. Det har visats, att detta sistnämnda påstående är oriktigt, i det att personer, som ha suttit så länge som han på sitt torp, få göra det fortfarande. Jag anser emellertid icke, att man vid frågans avgörande får taga hänsyn till endast den ena parten. Kronan bör väl också med avseende på sitt intresse ha rätt att föra någon talan.

I den kommitté, som under senare året varit verksam med att biträda inom jordbruksdepartementet med utredningen av bättre vård av statens domäner, har tydligt och klart framlagts såsom resultat av denna utredning bland annat ett absolut be-

hov för statens räkning att äga skogsarbetaretorp. Nu har förvaltningen inom det område, där detta torp ligger, tydligen visat, att detta torp är nödvändigt för skötseln av den kronoskog på vilken det är beläget. Under sådana förhållanden synes det mig, att utskottet gjort alldeles riktigt, när det i denna sak sett på statens bästa i fråga om möjligheten att sköta den skog, som ligger intill detta torp.

*Om försäljning av kronolägenheten Källstorp.
(Forts.)*

Vad nu det av den ärade talaren nämnda skälet angår, kan jag icke underlåta att framhålla för kammaren, att det berättats mig, att den, som skulle ärva denna lägenhet eller detta torp, är en i Nässjö boende fabrikör, och under sådana förhållanden synes det mig, att även på detta område det anförda skälet icke är så synnerligen vägande.

Jag ber, herr vice talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gjordes i enlighet med därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare därpå att kammaren, med avslag å utskottets hemställan, skulle bifalla den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övertvägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets den 25 och 26 nästlidne februari bordlagda utlåtanden:

nr 12, i anledning av väckt motion angående anslag till bidrag för anordnande av rovdlingstävlingar i Norrland och Dalarna, samt nr 13, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åstadkommande av aspodling å statens skogsmarker m. m.,

biföll kammaren vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets den 25 och 26 sistlidne månad bordlagda utlåtande nr 14, i anledning av väckt motion om personlig lönefyllnad åt två vaktmästare vid veterinärhögskolan.

Om personlig lönefyllnad åt två vaktmästare vid veterinärhögskolan.

I en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisad motion, nr 106, av friherre *Palmstierna* och herr *Ström* hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att nuvarande vaktmästarna vid den patologisk-anatomiska institutionen och vid kemiska institutionen vid veterinärhögskolan måtte vardera erhålla en personlig lönefyllnad å 300 kronor per år att utgå från och med den 1 januari 1916.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på åberopade grunder hemställt, att förevarande framställning ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Om personlig
lönefyllnad
åt två vakt-
mästare vid
veterinärhög-
skolan.

(Forts.)

Herr Klefbeck: Herr talman! Jag skall be att få taga kammarens uppmärksamhet i anspråk för denna fråga; och då den från ekonomisk synpunkt för staten spelar en mycket liten roll, skall jag försöka vara så kort som möjligt.

Jag tog mig friheten att beröra denna fråga, när den senast var före. Det var vid den tidigare riksdagen år 1914, men den lilla detalj, som det gäller, drunknade i den lönefråga för hela veterinärhögskolan, som då var före, och kunde speciellt icke vinna uppmärksamhet därför, att den var före här i kammaren i slutet av februari, då vi litet var ledo under trycket av allt det som hade sammanhang med den väntade riksdagsupplösningen. Men jag ser den som en fråga av viss betydelse från ren rättfärdighetssynpunkt, varför jag vill besvara kammaren än en gång med den.

Det var nämligen så att under det den gamla staten gällde, så stodo en del vaktmästare vid veterinärhögskolan på extra stat och hade 1,500 kronor i lön om året. När så regleringen genomfördes, fingo två av dessa vaktmästare, de som det nu är fråga om, sin lön fastställd till 1,200 kronor. Denna löneroglering trädde i kraft den 1 januari förra året. Det förefaller mig vara en synnerligen egendomlig löneroglering, som för dessa små inkomsttagare tager form av en *lönenedsättning*, allrahelst vid en tidpunkt, när dyrtiden kanske är svårare i vårt land, än vi någonsin sett motstycke till. Härtill kommer, att de båda vaktmästarna, som det här är fråga om, ha en tjänstgöring, som är väsentligen olika vaktmästarnes i de centrala verken. Deras tjänstgöringstid är i regel 8 à 9 timmar om dagen, och därtill kommer ofta en utsträckt tjänstgöring. Detta beror t. ex. på, att vissa preparat skola hämtas borta på slakthuset och göras i ordning till följande dag och då ligga färdiga till professors föreläsningar. Dessa preparat kunna icke fås förrän på eftermiddagen, och arbetet med dem tar lång tid på kvällarna. Med detta sammanhänger att det är omöjligt för dessa vaktmästare att skaffa sig någon extra inkomst. Vidare är deras tjänstgöring olik andras, den är så att säga av mer kvalificerad art. De ha t. ex. till uppgift att vårda och rengöra institutionens instrument. De skola göra i ordning alla djurkroppar för kommande obduktioner, bereda för odling av bakterier nödvändiga kultursubstrat. De skola göra i ordning behövligena utensilier och vidare biträda vid de bakteriologiska arbetena o. s. v., allt arbeten som vitsordas av rektorn vid veterinärhögskolan vara av utomordentlig betydelse för undervisningens bedrivande.

Jag skall i detta sammanhang taga mig friheten att uppläsa ett litet intyg, som rektorn avgivit. Det lyder sålunda:

»Med anledning av herrar Palmstiernas och Ströms motion vid årets riksdag ang. personlig lönefyllnad åt vaktmästarna vid veterinärhögskolans fysiologisk-kemiska och patologisk-anatomiska institutioner får undertecknad såsom högskolans rektor på det livligaste förorda den ifrågasatta löneförhöjningen, vilken

är så mycket mera av behovet påkallad, som de nämnda befattningshavarna ej i likhet med en del andra vaktmästare kunna genom tjänstgöring utom högskolan skaffa sig några extra inkomster och deras tjänstgöring är av sådan art, att den, såsom också i motionen framhålles, kräver en specialutbildning hos dem som de först efter åratal kunna i tillfyllestgörande grad förvärva sig.

Stockholm Vet. Högskolan 12 febr. 1916

John Vennerholm
Rektor.»

*Om personlig
lönefyllnad
åt två vakt-
mästare vid
veterinärhög-
skolan.
(Forts.)*

Vidare kommer härtill, att deras arbete är förenat med stort ansvar och ofta såsom vid obduktioner med stor risk för dem själva och sedan för de personer, med vilka de komma i beröring.

Vad har nu utskottet anfört såsom skäl för sitt avstyrkande av denna framställning?

Första skälet är det, att den lönestat, som fastställdes av 1914 års riksdag, grundade sig på löner regleringskommitténs därom avgivna förslag. Jag har redan berört detta. Men i detta löner regleringsförslag uppfördes två vaktmästare till högre avlöning, nämligen till 1,650 kronor, och sex stycken till 1,500 kronor, men dessa två andra till 1,200 kronor. Då debatten var före i andra kammaren, så hade löner regleringskommitténs representant intet annat skäl att avgiva härför än det, att »vi icke sågo någon möjlighet att för de återstående gå över de vanliga vaktmästarlönerna». Då det nu intygas, att de hava kvalificerade arbeten, anser jag det vara i överensstämmelse med vad riksdagen i liknande frågor beslutat, att de böra hava lön såsom kvalificerade vaktmästare eller 1,500 kronor.

Det andra skälet är det, att Kungl. Maj:t nog vet att »bedöma förevarande fråga med hänsyn jämväl till de för andra kategorier inom statens vaktmästarekår gällande avlöningsförmåner». Detta är ju obestriddigt, och följaktligen skall någon gång i framtiden en rättelse inträda. Men jag vill då påpeka, hurusom då saken senast var före, nämligen i februari 1914, det från löner regleringshåll framhölls, att rättelse med det allra snaraste skulle vidtagas. Vaktmästarnes löner reglering skulle med all sannolikhet komma före vid 1915 års riksdag. Nu ha vi 1916 års riksdag, och ändå ha vi icke sett något förslag framlagt.

Då sålunda både rent reella skäl föreligga och å andra sidan de förhoppningar, som uttalades vid 1914 års riksdag om en ny reglering av vaktmästarnes löner, icke ha uppfyllts, så förefaller det mig som om det rättvisaste vore, att dessa, om jag så får säga kvalificerade vaktmästare finge komma i åtnjutande av den lön, som i regel för dem brukar anslås eller 1,500 kronor, varför jag nu anhåller om bifall till motionen.

Herr Ericsson, Aaby: Som kammaren torde finna har utskottet icke gått in på prövning av huruvida det i motionen

*Om personlig
lönefyllnad
åt två vakt-
mästare vid
veterinärhög-
skolan.*

(Forts.)

framställda önskemålet i och för sig själv är rättvist eller av behovet påkallat, utan det är av formella och principiella skäl, som utskottet har tagit avstånd från motionen. Man anser nämligen, att utskottet icke är i tillfälle att överblicka, huruvida ej genom ett bifall till en motion sådan som denna orättvisor kunna begås mot andra kategorier av statstjänare, som kanske befinna sig i samma förhållanden men icke haft förmånen att få stöd av enskilda motionärer och på så sätt få sina önsknings framförda i riksdagen.

Jag skall, herr talman, be att i detta sammanhang få yttra mig något mera om denna cert av motioner. Jag talar nu icke å utskottets utan blott å mina egna vägnar. Jag tänker på dessa — jag skulle vilja kalla dem genvägsmotioner, vilka tillkomma så, att en och annan löntagare, som är missbelåten med sin ställning, icke går till sina förmän och får saken framlagd för vederbörande samt utredd och prövad och eventuellt remitterad till lönerogleringskommittén, framställd hos Kungl. Maj:t och av Kungl. Maj:t framlagd för riksdagen, utan i stället väljer det sättet, att han vidtalar enskilda riksdagsmän att framlägga hans krav för riksdagen och sålunda på en genväg söker få sina önsknings tillfredsställda. Jag kan icke neka till att jag tycker, att man bör reagera mot denna sort av motioner, som allt mer och mer besvärar riksdagens kamrar.

I detta fall ber jag få påpeka, att då frågan har varit före så nyligen som år 1914, och av de skäl, som nyss nämndes, nämligen att utskottet icke anser sig kunna överblicka alla de förhållanden, som sammanhånga med denna fråga, har utskottet visserligen avstyrkt motionen men med en, som herrarna och även motionärerna torde finna, synnerligen välvillig motivering.

Jag kan icke underlåta att i detta sammanhang uttala min förvåning över det tillvägagångssätt som en del statstjänstemän i förmansställning välja i fall som detta, nämligen att såsom det förekommit just nu, i stället för att på den ordnade och stadgade vägen utverka en löneförbättring för sina underlydande lämna intyg åt enskilda motionärer, att dessa underlydande av staten erhålla en i hög grad otillfredsställande ersättning för sitt arbete. Jag reagerar på det allra livligaste häremot och anser det vara ytterst olämpligt.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Klefbeck: Blott ett par ord, herr talman. Jag förstår herr Ericssons första argument eller vad han yttrade om utskottets principiella ståndpunkt. Detta är mycket vägande, och det är just för att komma undan det starka häri, som motionen går ut på att det tillägg, som är föreslaget, icke skall kunna föregripa en löneroglering för vaktmästare, utan är föreslaget som en *personlig lönefyllnad*, vilken sålunda alldeles lämnar den blivande lönerogleringen oberörd, och det är därför

jag anser riksdagen vara fullt oförhindrad att gå motionärernas önskan tillmötes.

Om personlig lönefyllnad åt två vaktmästare vid veterinärhögskolan.
(Forts.)

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att i avseende å nu föredragna utlåtande vore yrkat dels bifall till vad utskottet hemställt, dels ock, av herr *Klefbeck*, att kammaren, med avslag å utskottets hemställan, skulle bifalla den i ämnet väckta motionen.

Sedermera gjordes propositioner jämlikt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo första kammarens andra tillfälliga utskotts den 25 och 26 sistlidna februari bordlagda utlåtande nr 1, i anledning av herr *Bobergs* motion, nr 77, angående skrivelse till Konungen med begäran om utredning i fråga om åtgärder till fiskets främjande.

Ang. utredning i fråga om åtgärder till fiskets främjande.

I nämnda motion hade herr *Boberg* hemställt, att riksdagen ville ingå till Kungl. Maj:t med en skrivelse, vari riksdagen begärde, att Kungl. Maj:t genom sakkunnig person eller kommitté sökte utröna läget och behoven på hithörande område.

Utskottet hade i förevarande utlåtande på anförda skäl hemställt, att föreliggande motion ej måtte till någon kammarens åtgärd föranleda.

Herr *Boberg*: Orsaken till, att jag väckt denna motion, är en önskan att abborrfisket måtte på något sätt bli upphjälpt i Osternsjön, närmast genom abborrens skyddande under lektiden. Jag antar, att herrarna känna abborren och tycka om honom, i synnerhet då han är stekt eller stuvad; men jag undrar om herrarna känna till fiskens levnadssätt, dess förekomst och sättet för dess infångande i samma grad. Om så vore fallet, tror jag, att min motion skulle vinna ganska stora sympatier inom kammaren.

Det är nämligen så, att abborren är i avtagande i Osternsjön. Det är obestridligt, att abborren tillsammans med gäddan och strömmingen utgör vårt bästa fiske på Osternsjösidan. Nu har jag önskat, att abborren skulle bliva fridlyst under lektiden, då den är lätt att infånga, när den går upp i vikar, fjärdar och strömmar, är hungrig, nappar på varje krok och låter sig fångas i varje nät. Under denna tid är fisken slank och mager, köttet är smaklöst och sålunda till ganska liten nytta för våra hushåll. Under denna tid skall fisken lägga sin rom för att föröka sig och uppfylla skärgårdens vatten. Om den då icke får vara i fred, kan den icke göra detta.

Någon vinning för fiskarna att taga upp fisken i lektiden kan det icke heller gärna vara, alldenstund de genom att skona honom finge en bättre fisk längre fram, som betalades bättre, då

Ang. utredning i fråga om åtgärder till fiskets främjande. den fördes till torget. Jag tror, att om skärgårdsfolket hade någon, som kunde föra dess talan på ett bättre sätt är jag kan i detta avseende, så skulle herrarna behjärta ställningen härvidlag och innebörden av min motion.

(Forts.)

Nu har ju utskottet behandlat motionen mycket välvilligt, efter vad jag kan finna. Utskottet ger mig rätt och säger, att det kan vara av behovet påkallat att fridlysa abborren under lektiden, i synnerhet inom vissa områden och under vissa tider. Ja, jag tackar utskottet för detta medgivande, och tror, att vad utskottet yttrar är riktigt. Men utskottet säger också, att detta kan ske på en annan väg än den jag föreslagit. Utskottet hänvisar till fiskeristadgans 9:de §, som bland annat säger, att delägare i fiskevatten, fiskeriinspektören, vederbörande fiskeriintendent, landsting eller hushållningssällskap, som anser särskilda bestämmelser om fiskets vård och lämpliga bedrivande böra för viss ort meddelas, äger att därom göra anmälan hos Konungens befallningshavande i länet, varefter Konungens befallningshavande, sedan vederbörande blivit i ämnet hörda, däri meddelar beslut. Ja, jag tror också, att det kan gå på denna väg, men hittills har det icke vidtagits några åtgärder från detta håll, och därför har jag velat fästa uppmärksamheten därpå i denna kammare.

Vidare säger utskottet, att vad abborren angår, kan dess minskade förekomst bero på »outredda naturförhållanden». Abborren är nämligen en vandringsfisk, som den ena tiden är här och den andra där. Ja, all fisk är vandringsfisk, abborren dock icke i så hög grad som många andra fisksorter. Men kan det icke också bero på *det* förhållandet, att abborren under lektiden, då den är mycket lätt att infånga, fiskas i alltför stor utsträckning och föres till torget och således går den vägen till sitt land igen? Det är visserligen icke så svårt att utreda det »naturförhållandet»; det är tvärtom ganska lätt för den, som tänker något på saken.

Jag har vidare i min motion vidrört, att fisket har en fiende i sälen, och i Östersjön särskilt, även i simpan, en fisk av lägre art, som kryper på havsbotten. Jag talade nyss med en fiskare, som sade, att man i hans trakt på utlagda nät fått icke mindre än tvåhundra simpor på en enda natt. Simpan glider fram på havsbotten och åter upp så mycket rom, som den kommer åt. Det är klart, att om detta skadedjur förekommer i så hög grad som denne för övrigt mycket trovärdige man sade, den skall inverka synnerligen menligt på fisket. Och om några åtgärder kunde vidtagas för att på något sätt motverka simpans skadliga framfart, vore det väl, fastän jag för min del icke kunnat föreslå något sådant.

Vad sedan sälen beträffar, så förekommer den mycket talrikt i Östersjön. Om herrarna höra sig för, skola ni finna, att sälen icke blott tager fisk på egen hand utan går på näten och äter av fisken på dessa samt förstör dem för fiskeribefolkningen.

Nu säger utskottet, att det är satt skottpengar, uppgående till fyra kronor, på sälen. Ja, det är gott för den, som skjuter en säl. Han får dessa fyra kronor och därtill huden och späcket och gör sig ju därigenom en ganska god förtjänst. Men det är icke alla dagar, som en person kan skjuta en säl, utan det är som att spela på lotteri. Den, som vill, kan ju försöka att ge sig ut på jakt efter säl. Han skall då säkert finna, att det icke är så lätt att förtjäna pengar på det sättet. En förhöjning av skottpengarna på sälarna skulle nog inte skada.

Ang. utredning
i fråga om
åtgärder till
fiskets främ-
jande.
(Forts.)

Vidare har det ärade utskottet sagt — för så vitt jag icke alldeles missförstått dess ord — att det ligger i fiskeriidkarnas eget intresse att sprida kunskap om t. ex. simpans skadlighet etc. Ja, men låt oss tänka på, vilka som äro »fiskeriidkare». I allmänhet arrenderar ägaren till vattnet bort fisket. Och av de i allmänhet fattiga fiskare, som arrendera vattnet, kan man icke gärna begära, att de skola ha varken intresse eller förmåga att sprida närmare upplysning om dessa ting.

Inte heller kan man begära, att de skola skona fisken, om de icke äro alldeles tvungna därtill, ty det ligger i deras intresse att förtjäna så mycket pengar som möjligt för att betala arrendet, och därför fånga de fisken, när de komma åt, vilken tid som helst. Men om abborren bleve *fridlyst* under lektiden eller åtminstone under vissa år och på vissa områden i skärgården, skulle väl detta ha en icke så liten betydelse för fiskens förökande och abborrfiskets bestånd i Ostersjön.

Nu erkänner jag, att det ärade utskottet icke gärna kunnat komma till något annat resultat, än det har kommit, därför att det i denna kammare liksom i andra kammaren har — mig ovetande — väckts motioner, som avse en omläggning av hela fiskeriväsendet, vilket jag för min del anser vara mycket väl behöfligt. Och då jag, herr greve och talman, hoppas att det utskott, som har att behandla dessa motioner, liksom sedan riksdagen skall taga någon hänsyn till de tankar eller önskemål, som jag beträffande abborrens fridlysning under lektiden framställt i min motion, nöjer jag mig för närvarande härmed utan att yrka bifall till densamma, vilket för övrigt knappast vore lönt mot ett enhälligt utskott.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren vad utskottet i nu föredragna utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets den 26 och 29 nästlidne månad bordlagda utlåtande nr 4, i anledning av väckt motion om införande i förordningen om kommunalstyrelse på landet av bestämmelse rörande förfarandet, när ordinarie ledamot av kommunal- eller municipalnämnd avgår före slutet av tjänstgöringstiden.

I en inom första kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 32, av herrar *Eliasson* och *August Ljunggren*

Om förfarandet när ledamot av kommunal- eller municipalnämnd avgår före tjänstgöringstidens slut.

Om förfarandet när ledamot av kommunal- eller municipalnämnd avgår före tjänstgöringstidens slut.

(Forts.)

hade hemställts, att riksdagen ville besluta att i den nu gällande kungl. förordningen om kommunalstyrelse på landet införa bestämmelse om, huru förfaras borde när ordinarie ledamot av kommunal- eller municipalnämnd avginge före tjänstgöringstidens utgång.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på återropade grunder hemställt, att riksdagen i anledning av ifrågavarande motion måtte för sin del antaga följande

Lag om ändrad lydelse av § 42 i förordningen den 21 mars 1862 om kommunalstyrelse på landet.

Häri genom förordnas, att § 42 i förordningen den 21 mars 1862 om kommunalstyrelse på landet skall erhålla följande ändrade lydelse:

(Nuvarande lydelse:)

42 §. I avseende på villkoren i övrigt för valbarhet till ledamot eller suppleant ävensom angående rättighet att uppdraget sig avsäga gäller vad i § 13 om ordförande i kommunalstämma stadgat är.

Beträffande de ordinarie ledamöternas tjänstgöringstid och avgång, gäller vad i § 28 mom. 2 är stadgat i avseende å kommunalfullmäktige.

Suppleanterna omväljas till hela antalet vartannat år.

(Föreslagen lydelse:)

42 §. I avseende på villkoren i övrigt för valbarhet till ledamot eller suppleant ävensom angående rättighet att uppdraget sig avsäga gäller vad i § 13 om ordförande i kommunalstämma stadgat är.

Beträffande de ordinarie ledamöternas tjänstgöringstid, gäller vad i § 28 mom. 2 är stadgat i avseende å kommunalfullmäktige. Avgår ledamot under den för honom bestämda tjänstgöringstid, anställs fyllnadsval; och bör dylikt val, där ej särskilda omständigheter annat föranleda, äga rum å ordinarie kommunalstämma i december. Den sålunda valde tjänstgör under den tid, som för den avgångne återstår.

Suppleanterna omväljas till hela antalet vartannat år.

Denna lag träder genast i kraft.

Reservation hade avgivits av herr *Bellinder*, emot viss del av utskottets motivering, och av herr *Ekman, Karl Johan*.

Herr *Bellinder*: Herr talman! I föreliggande motion har av motionärerna påpekats, att i den nuvarande förordningen om kommunalstyrelse på landet saknas bestämmelser rörande fyllnadsval efter ledamot av kommunal- eller municipalnämnd, som avgår före

tjänstgöringstidens utgång. Det är ock så, att under det att före år 1913 den föreskriften gällde, att fyllnadsval skulle ske vid avgång av ordinarie ledamot i dessa nämnder, så innehåller nu gällande förordning ingenting annat än att, då ordinarie medlem avgår, suppleant inträder i hans ställe. Huruvida denna skillnad i förordningen före år 1913 och efter 1913 beror på ett förbiseende eller är avsiktlig, vill jag icke yttra mig om. I vilket fall som helst torde det i allmänhet icke vara någon olägenhet med att suppleant får tjänstgöra för ordinarie ledamot. Emellertid har utskottet funnit det något oegentligt, i synnerhet om suppleanten skall tjänstgöra någon längre tid, och har för sin del tillstyrkt motionen. Jag har även instämt i detta tillstyrkande. Däremot har jag icke kunna gilla den motivering utskottet anför i följande punkt: »Det är uppenbarligen icke rimligt, att en suppleant som inkallas att tjänstgöra i stället för en avgången ordinarie ledamot, skulle såsom sådan fungera för längre tid än hans tjänstgöringsperiod såsom suppleant omfattar.» Nej, det anser jag också orimligt, men jag tror, att det är ett antagande, som strider mot verkligheten. Det finns väl ej något exempel på att man låtit en suppleant i en kommunalnämnd, därför att han inträder på en ordinarie plats, stanna kvar längre än till dess hans tjänstgöringstid utgår. Denna motivering kan icke vara riktig. Skulle det så vara, att en suppleant behöver tjänstgöra längre än hans tjänstetid som suppleant varar, så är ju naturligt, att han först måste omväljas som suppleant, innan han kan suppleta en ordinarie medlem eller att en annan suppleant intager hans plats. Det är ju visserligen så, att suppleanterna omväljas vart annat år och de ordinarie medlemmarna vart fjärde år. Men därav följer naturligtvis icke, att en suppleant skulle kunna tjänstgöra tre, fyra år i stället för en ordinarie medlem, vilket vore orimligt. Därför menar jag, att det skälet till en förändring icke kan hålla streck, och därför yrkar jag, herr talman, att denna punkt utgår ur motiveringen, och då det i följande punkt förekommer ett »alltså», som huvudsakligen hänför sig till föregående punkt, yrkar jag också, att detta »alltså» utgår.

Om förfarandet när ledamot av kommunal- eller municipal-nämnd avgår före tjänstgöringstidens slut.

(Forts.)

Överläggningen förklarades härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att under överläggningen om nu föredragna utlåtande, utom i avseende å motiveringen, vartill han ville återkomma efteråt, annat yrkande ej förekommit, än att utskottets hemställan skulle bifallas.

På gjord proposition biföll kammaren vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Beträffande härefter motiveringen yttrade herr talmannen, hade allenast yrkats, av herr *Bellinder*, att å sid. 3 i det tryckta utlåtandet skulle utgå dels den mening, som på elvte raden nerifrån började med orden »Det är uppenbarligen icke rimligt» och som slutade med »såsom suppleant omfattar», dels ock i nästföljande mening ordet »alltså».

Sedermera gjordes propositioner, först på godkännande av utskottets motivering samt vidare på bifall till herr Bellinders yrkande, och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

*Kredit till be-
kostande av
Sveriges
neutralitets-
vakt.*

Föredrogs ånyo statsutskottets den 26 och 29 nästlidne februari bordlagda utlåtande nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av medel till bestridande av kostnader, som avses i § 63 regeringsformen.

I en till statsutskottet hänvisad proposition nr 52, av den 11 februari 1916 hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden samma dag, föreslagit riksdagen bemyndiga Kungl. Maj:t att för bestridande av kostnader, som avsåges i § 63 regeringsformen, använda och av tillgängliga medel, mot framtida anmälan till ersättande, förskjuta ett belopp, uppgående, jämte redan för ändamålet under innevarande år förskjutna medel, till 25,000,000 kronor.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte på det sätt bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition, att Kungl. Maj:t bemyndigades att för bestridande av kostnader, som avsåges i § 63 regeringsformen, använda och av tillgängliga medel, mot framtida anmälan till ersättande, förskjuta ett belopp, uppgående, jämte redan för ändamålet under innevarande år förskjutna medel, till 18,000,000 kronor.

Herr Ström: Herr talman! Jag har närmast begärt ordet för att uttrycka min förundran över att detta så viktiga ärende har blivit behandlat så forcerat, att motionstiden icke hunnit utlöpa, innan utskottet avgivit sitt betänkande. Då det gäller så stora summor, hade man haft anledning förvänta, att man kunnat iakttaga motionstidens utgång och låtit riksdagen behandla ärendet någorlunda i lugn och ro. Om det nu verkligen var så viktigt, att frågan skulle behandlas med en sådan hast, att utskottet icke kunde avvakta motionstidens utgång, hade man haft rätt att vänta, att propositionen skulle kommit något tidigare, så att det blivit möjligt att behandla ärendet utan denna forcering. Jag vill därför uttrycka den förhoppningen, att när denna fråga nu kommer upp efter någon tid igen, man då skall kunna få behandla den med något större ro.

Vidare hade man även haft rätt kräva att i propositionen, åtminstone i stora drag, hade angivits grunderna för de kostnadsberäkningar, som det här är fråga om, samt en tablå över hittillsvarande neutralitetskostnader och deras användning. Det synes mig att vår oavvisliga rätt kräver att få veta huru dessa medel, så ytterst omfattande, användas och vi vilja se, om de äro absolut nödvändiga. Det är allmänt bekant, att det ute i landet råder den

uppfattningen, att våra neutralitetskostnader äro aldeles för stora och att även neutralitetsvakten skulle kunna avsevärt inskränkas.

Det är en sak till, som jag skulle vilja beröra, och det är frågan om huru dessa medel skola bestridas. Det har icke gjorts någon antydan därom, vare sig i propositionen eller i utskottets utlåtande. Men det är av en synnerligen stor vikt, att dessa kostnader, när de en gång skola täckas, icke vältras över på de arbetande klasserna, som redan äro synnerligen tyngda av dyrtid och andra förhållanden, som stå i samband med den nu rådande krisen, utan att dessa kostnader läggas på de bärkraftiga skuldrorna.

Det har antytts i pressen, att det är meningen att i varje fall en del av dessa kostnader skola uttagas genom indirekt beskattning och således i synnerligen hög grad komma att läggas på de arbetande klasserna. Detta kan icke få ske. Det skulle därför varit synnerligen glädjande, om man hade kunnat få klarhet huru *regeringen* tänkt sig, att dessa kostnader skola bestridas.

I vissa avseenden har utskottet i sin motivering understrukt vissa förväntningar och krav, då det »uttalar sin förvissning, att i sammanhang med den blivande framställningen komma att, i den utsträckning sådant är möjligt, för riksdagen framläggas de grunder, efter vilka medelsbehovet beräknas, samt att det alltjämt noggrant tillses, att de kostnader och personliga bördor, landets neutralitetsvakt måste kräva, begränsas till det verkligt nödvändiga».

Detta är ju i och för sig synnerligen bra, men det förefaller mig, att uttrycken äro ytterst vaga och obestämda och att de ock lätt kunna tolkas på olika sätt. Därför synes mig, att utskottet borde hava kraftigare och klarare understrukt vad det här endast delvis antytt.

Slutligen hade det varit av stor vikt, att i detta sammanhang det hade uttryckligen krävts av regeringen, att den etablerade en närmare kontakt med riksdagen rörande vår freds- och neutralitetspolitik, så att riksdagen måtte kunna få en klarare överblick över densamma, än vad hittills har varit förhållandet.

Jag anser, att vi, folkets representanter, hava rätt, och icke blott rätt utan *plikt*, att kräva att få en närmare inblick i dessa ting, då det gäller så ofantligt stora summor som det här är fråga om, och då det dessutom gäller så ytterligt viktiga frågor för land och folk.

Jag skall icke här nu göra något yrkande.

Herr Swartz: Jag ber endast att få framhålla, vad som för övrigt tydligt framgår både av propositionen och statsutskottets utlåtande, att den nu ifrågasatta åtgärden har varit att betrakta såsom en provisorisk åtgärd i avvaktan på en senare kommande av samma beskaffenhet. Av denna anledning och då därtill särskilda skäl för ett snabbt avgörande förelågo, har statsutskottet enats om att påskynda handläggningen av detta ärende så mycket som möjligt. Detta beslut har, som man väl vet, föregåtts av förhandlingar inom de olika partierna, vilka lett till det resultat, att det ansetts vara lämpligast att icke

Kredit till be-
kostande av
Sveriges
neutralitets-
vakt.
(Forts.)

*Kredit till be-
kostande av
Sveriges
neutralitets-
vakt.* avvakta motionstidens utgång, innan ärendet av utskottet slutbehandlades. Detta till svar på den anmärkning angående den formella behandlingen från utskottets sida, som av den föregående talaren gjordes.

(Forts.)

Vad för övrigt hela utlåtandet beträffar, så är det resultatet av en överenskommelse, varom utskottet har varit fullkomligt enigt. I den mån de uttalanden, som den föregående talaren gjorde, falla inom ramen för detta utskottets utlåtande, är naturligtvis utskottet med honom enigt. I den mån de falla där utanför, stå de uteslutande för hans räkning.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren vad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets den 26 och 29 sistlidne månad bordlagda memorial nr 11, angående avskrivning av osäkra fordringar vid riksbankens huvudkontor och avdelningskontoret i Visby, biföll kammaren vad utskottet i detta memorial hemställt.

*Ang. skydd
mot utmätning
av gäldenärs
avlöning eller
pension.*

Föredrogs ånyo lagutskottets den 26 och 29 sistlidne februari bordlagda utlåtande nr 14, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående skydd mot utmätning för viss del av gäldenärs inestående avlöning för allmän eller enskild tjänst eller inestående pension.

Till lagutskottet hade hänvisats en inom andra kammaren av herr *Lars Borggren* väckt motion nr 48, däri hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse anhålla, att Kungl. Maj:t ville taga under övervägande, huruvida och i vad mån gällande lagstiftning måtte kunna ändras i syfte, att viss del av inestående avlöning för allmän eller enskild tjänst eller inestående pension bleve skyddad för utmätning.

Utskottet hade i förevarande utlåtande på anförda grunder hemställt, att riksdagen måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville taga under övervägande, huruvida och i vad mån gällande lagstiftning måtte kunna skäligen ändras i syfte, att avlöning för allmän eller enskild tjänst eller pension bleve till viss del skyddad för utmätning, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kunde föranleda.

Reservation hade avgivits av, utom annan, greve *Spens* samt herrar *von Sydow* och *Pettersson* i Bjälbo, vilka hemställt, att motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Greve *Spens*: Vid förra årets riksdag förelågo till behandling två motioner i det förevarande ämnet, den ena av motionären i år — herr *Borggren* i andra kammaren — och den

andra av herr Nils Akesson i denna kammare. Lagutskottet avstyrkte då motionerna så gott som enhälligt, i det endast herr Lindhagen reserverade sig inom utskottet. Första kammaren avlog motionerna utan votering, och andra kammaren avlog dem med 113 röster mot 45.

Ang. skydd mot utmätning av gäldenärs avlöning eller pension.

(Forts.)

I år har herr Borggren förnyat sin motion utan att föreläsa någon ny motivering, och i år har lagutskottet med 8 röster mot 7 tillstyrkt motionen.

Utskottets skäl för sitt tillstyrkande äro enligt min åsikt synnerligen svaga.

Utskottet antyder, att vår utmätningsslagstiftning gynnar gäldenären i högre grad än flertalet utländska lagstiftningar. Efter nya utskottets införelse år 1877 har nämligen omöjliggjorts för borgenär att, såsom dessförinnan brukats, för sin fordran erhålla införelse i gäldenärens ännu icke intjänade eller förfallna lön, och gäldenärens inestående avlöning för allmän och enskild tjänst eller inestående pension å rikets stat får numera icke utmätas, förr än gäldenären är berättigad att lyfta den.

Vidare hyser utskottet den uppfattningen, att det i fråga om utskylder, skadeståndsfördringar, underhållsbidrag och därmed jämställda fordringar icke är tillrådligt att bereda gäldenär ytterligare utmätningsslagstiftning beträffande lön och pension »utöver den vår lag redan i vidsträcktare mån än de flesta länders laggar medgiver».

Vidkommande underhållsbidrag pekar utskottet till och med på, att vår gällande lagstiftning i fråga om dylika fordringars uttagande av löntagare är i starkt behov att skärpas, så att underhållstagen får bättre rättsskydd. Nya lagberedningen har även i samband med dess år 1915 avgivna förslag till lag om barn utom äktenskapet föreslagit en lag om införelse i avlöning, pension eller livränta för vissa underhållsbidrag.

Vad särskilt angår utskylder, anser utskottet, att den hårdhet, deras uttagande kan innebära, bör sökas förmildrad på en helt annan väg, nämligen genom reformerad anordning av upp-
börden.

Det är sålunda huvudsakligen i fråga om indrivning av fordringar, som grunda sig på avtalsvis beviljad kredit, som utskottet vill skydda avlöning för utmätning, men i fråga om dessa fordringar säger utskottet, att den under förra året antagna lagen om avbetalningsköp, som trätt i kraft den 1 januari 1916, och särskilt det där medgivna handräkningsförfarandet torde vara ägnat att i ej ringa mån minska förekomsten av utmätning för sådana fordringar. Någon utredning om, i vilken omfattning utmätning för dylika fordringar förekommer i praktiken, säger sig utskottet sakna.

Utskottet har emellertid ansett, att då stadgandena i utskottetslagstiftningen om utmätning av avlöning torde komma att snart bliva föremål för lagstiftningens övervägande i anledning av lag-

Ang. skydd
mot utmätning
av gäldenärs
avlönning eller
pension.
(Forts.)

beredningens omnämnda förslag, uppmärksamheten borde fästas även på den av motionären framförda frågan.

För min del anser jag, att man bör vänta och se, huru nya lagen om avbetalningsköp verkar. Redan nu förekomma nog ej så ofta utmätningar av arbetarelöner för fordringar, som grunda sig på avtalsvis beviljad kredit. Herr Alexanderson, som är professor i processrätt, i vilket ämne utsökningslagen ingår, sade förra året här i kammaren, att det utan jämförelse största antalet fall av utmätningar av löner avsåge utskylder, och att de fall, i vilka det är fråga om utmätning för fordran, tillkommen genom avtalsvis beviljad kredit, spelade nog en ganska ringa roll beträffande utmätning av arbetares löner.

Vidare får man ej förbise fordringsägarens rätt att utfå sin domfästa fordran; och det torde vara alldeles nödvändigt, att sådan rätt finnes. Eljest skulle en ogift arbetare med goda inkomster kunna saklöst sätta sig i skulder och sedan kunna undandra sig att betala dem, sedan de blivit av domstol fastställda.

Det kan icke hjälpas, att det någon gång kan bliva hårt för en gift arbetare med stor familj, om han är skötsam, men till följd av olyckliga förhållanden hans lön måste utmätas. Lika hårt kunna emellertid små hantverkare och jordbrukare eller andra, som icke äro löntagare, drabbas, om deras sista utmätningssbara tillgångar tagas i mät.

Slutligen vill jag fästa uppmärksamheten på, att, om viss del av lön skulle undantagas från utmätning, utmätning för samma fordran ofta får ske flera gånger, och detta kommer att öka utmätningsskostnaden, vilket ju är en olägenhet, framför allt för gäldenären.

På grund av vad jag nu anfört, hemställer jag, att kammaren måtte avslå såväl motionen som utskottets förslag.

Herr Alexanderson: Jag tillhörde i följden den utskotts-majoritet, som avstyrkte en hemställan i samma riktning som den, vilken utskottets majoritet i år har tillstyrkt, och jag har således i detta avseende ändrat mening. Den meningsskiljaktigheten är dock icke så synnerligen stor, ty jag tillät mig i följden här i kammaren säga, att jag trodde man måste erkänna, att det gives en del fall, då de nuvarande bestämmelserna angående utmätning av lön verka väl hårt, men att jag trodde, att omfattningen av dessa fall i praktiken icke vore större, än att det icke vore skäl företaga en lagstiftningsåtgärd på området helt isolerad, utan hänvisade jag följande års motionärer att lämpligen återkomma, då ändå 67 § utmätningsslagen kunde förutses inom en närmare framtid bliva föremål för lagändring i anledning av den väntade hemställan från lagberedningen rörande skärpning av dess bestämmelser, för så vitt de anginge barnuppfostringsbidrag. Sedan dess har lagberedningen framlagt sitt förslag, som väl får förutsättas inom en närmare framtid komma att bliva

föremål för Kungl. Maj:ts övervägande och lagstiftningsförslag till riksdagen.

*Ang. skydd
mot utmätning
av gäldenärs
avlönning eller
pension.*

(Forts.)

Det har då förefallit mig, som om det vore rätt lämpligt, att man fäste Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på att i ett visst annat avseende — låt vara att det utan tvivel i praktiken icke spelar så synnerligen stor roll — det finns en hårdhet i de nuvarande bestämmelserna, som borde kunna utan olägenhet undvikas. De flesta andra länder göra nämligen skillnad mellan olika arter av fordringar. I fråga om sådana fordringar, som hava uppkommit så att säga utan fordringsägarens egen förskyllan såsom exempelvis just dessa underhållsbidrag, skadeståndsfordringar, utskylder och dylikt, i fråga om dem finns enligt min tanke — lika litet som det i allmänhet medgives i utlandet — icke någon anledning till större mildhet mot gäldenären, än den som för närvarande redan är visad; men i fråga om den avtalsvis beviljade krediten är det i viss mån annorlunda. Fordringsägaren har, då han beviljar denna kredit, anledning att erinra sig de svårigheter att uttaga fordringen, som kunna möta med hänsyn till begränsningen i utmättingsrätten. Detta kan f. ö. tänkas inverka i någon mån hämmande på det lättsinniga beviljandet av konsumtionskredit. Nu föreställer sig greve Spens, att följden dock skulle bliva, att arbetare eller andra tjänstetagare, som icke hade någon familj att underhålla och som egentligen bort vara i tillfälle att honorera sina skulder, skulle kunna undandraga sig detta genom att utmättningsfriheten toges till så vidsträckt som här vore avsett. Men enligt utskottets betänkande skulle det dock kunna göras skillnad just emellan familjeförsörjare och icke familjeförsörjare, och hela utskottets hemställan avser en hemställan till Kungl. Maj:t att undersöka, i vilken mån en utmättningsfrihet kan beviljas. Där finnas olika utvägar, det finns möjlighet att undandraga en viss del av utfallande lönepost, det finns möjlighet att låta exekutiv myndighet eller domstol bestämma i det konkreta fallet någon begränsning därvidlag o. s. v. Jag tror således, att det nog finns möjlighet att ändra de ifrågavarande bestämmelserna, så att de av greve Spens framhållna olägenheterna skola kunna undvikas.

Herr talman, jag skall sluta som jag började med att säga, att efter min uppfattning är frågan icke stor. Greve Spens har åberopat sig på min sakkännedom i vilken omfattning dessa utmätningar förekomma i praktiken — på den grund att jag är anställd såsom lärare i processrätt. Men det är tämligen naturligt, att en teoretiker i det fallet icke har särskilda förutsättningar framför praktikens män att kunna angiva hur förhållandet är. Min i fjol framställda uppfattning grundade sig på inhämtade upplysningar bland annat här ifrån Stockholms utskökningsverk. Men i år hava inom utskottet från andra håll inom landet uppvisats siffror, som givit vid handen, att förhållandena ställa sig rätt olika på olika orter, och att frågan dock icke är så

Ang. skydd
mot utmätning
av gäldenärs
avlönning eller
pension.
(Forts.)

obetydlig till sin räckvidd, som jag i fjol trodde mig hava anledning påstå.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Herr Åkesson, Nils: Då jag var motionär i ärendet förra året, skall jag be att få yttra några ord, fastän det kanske är alldeles onödigt, då min tankegång är fullständigt överensstämmande med den, som herr Alexanderson här utvecklade.

Att jag icke har framburit motionen i år beror icke därpå, att jag fått en annan syn på tingen, utan orsaken är den, att jag icke ansåg det förefinnas några vidare stora förhoppningar att få någonting genomfört i denna riktning, då lagutskottets utlåtande i fjol var så gott som enhälligt. I detta avseende har utskottet nu kommit på något bättre tankar, fastän jag icke tror, att detta ärende ens nu har så synnerligen stora utsikter att kunna gå igenom, att döma av den upplysning greve Spens lämnade, att avgörandet inom utskottet skett med 8 röster emot 7.

Jag vill gärna medgiva, att vad greve Spens härvidlag yttrat, delvis kan hava sitt berättigande, därutinnan nämligen att det i vissa avseenden kan vara mer humant ställt här än i andra land, särskilt om man tänker på den omständigheten, att vår utmätningslag icke medger införsel i gäldenärens ännu icke intjänade eller förfallna lön, och detta är onekligen av stor betydelse. Men just den omständigheten att hela den till betalning förfallna lönen kan utmätas har varit upphovet till denna motion. Det förhåller sig så som herr Alexanderson yttrade, att härvidlag är det praktikens män, som gjort den erfarenhet, vilken man har att bygga på. Det är nämligen just från utmätningsmännen, som initiativet kommit till denna motion, enär de gång på gång kunnat bevittna hurusom det är rent upprörande att utmätning får ske i en lön, då man tar alltsammans, så att hustru och barn få stå utan.

Jag har hört den invändningen, att härvidlag kan man måhända skydda vissa personer, men det är andra som stå i samma predikament, vilka man icke når härvidlag. Det kan t. ex. gälla en liten jordbrukare, som icke har någon lön att lyfta, men där det finns utmätningsbara tillgångar. Måhända kan det ligga någon sanning häruti, men jag vet icke, om det bör utgöra ett skäl för avslag å föreliggande förslag.

Det framhölls i fjol, att vad som i allmänhet praktiken gav vid handen vore, att i synnerhet utskylder på detta sätt utmättes. För såvitt jag kunnat få reda på saken, är likväl ingalunda så förhållandet. Jag tillät mig anföra det i fjol och sade, att utmätningsman, som icke är alltför hjärtlös, låter, då det gäller utmätning för utskylder, nåd gå för rätt i särskilt ömmande fall, ty han har ganska stor makt härvidlag genom att förklara, att utmätningsbara tillgångar icke finnas. Och jag tror, att i det fallet utmätningsmannen icke gör sig besvär att

infinna sig just i det ögonblick, då den intjänade lönen förfaller till utbetalning.

*Ang. skydd
mot utmätning
av gäldenärs
avlönning eller
pension.
(Forts.)*

Men det finns annat folk som håller tummen på ögat på utmätningssmannen, och det är dessa, jag tvekar icke att kalla dem vampyrer, som så att säga hava till yrke att uppköpa små fordringar och som sedan använda sig av sin rätt att göra utmätning. I sådana fall, även om det är en utmätningssman med ganska gott hjärta, har han icke så lätt att komma ifrån det, ty om han å ena sidan har sitt goda hjärta, som skulle vilja råda honom att icke gå för långt, så har han å andra sidan fordringsägaren med sin rätt, som denne i detta fall bevakar intensivt. Här ifrågavarande paragraf synes mig också stå i något orimligt förhållande till motsvarande bestämmelse i gällande konkurslag. Om man nämligen jämför hithörande bestämmelser i de båda lagarna med varandra, skall man finna, att konkurslagen medgiver, att konkursgäldenären av vad han genom eget arbete av vad slag som helst kan förvärva må använda, vad som åtgår till hans och familjens nödiga underhåll. — Ja, det är detta man vill, man vill att vederbörande gäldenär icke skall helt och hållet berövas sitt underhåll.

Här invändes också av greve Spens, att en ogift gäldenär skulle helt och hållet kunna undandraga sig att betala. Nej, det kan han icke, det är icke meningen att hela arbetsförtjänsten skall skyddas för utmätning, utan blott någon liten del därav, det är existensminimum man kan tänka sig får bibehållas. Och därigenom kan således icke denne, som bara har så att säga sitt eget liv att sörja för, undandra sig all betalning.

Därjämte har sagts, att den föreslagna bestämmelsen kan verka raka motsatsen till vad man här vill ha fram, enär på detta sätt utmätning kunde få ske gång på gång. Då fordringsägaren icke får ut hela beloppet, kunna upprepade utmätningar ske, och det är förenat med stora kostnader, framhåller man. Det kan naturligtvis icke förnekas, att det ligger en olägenhet häruti, men jag tror, att om det är känt att någon del kan utmätas, skall gäldenären också för att undgå dessa upprepade utmätningar bliva mera beredvillig att under hand göra upp sin skuld.

Jag skall icke tillåta mig att vidare uppehålla kammarens tid, utan inskränker mig helt enkelt till att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Trygger: Då riksdagen avlåter en skrivelse till Kungl. Maj:t, har man rättighet att fordra, att riksdagen uttalar en bestämd uppfattning, och kan icke riksdagen själv komma så långt, torde det vara lämpligast att låta med skrivelsen anstå tillsvidare. Detta är åtminstone min uppfattning. När man ser på lagutskottets motivering i detta fall, finner man, att utskottet i själva verket icke kommit längre än att vid § 67 utsökningslagen uppmärksamheten bör fästas på vad motionären har framhållit. Men utskottet uttalar icke

Ang. skydd
mot utmätning
av gäldenärs
avlönning eller
pension.
(Forts.)

någon som helst åsikt hur saken skulle anordnas och väger ingalunda det av motionären framhållna intresset mot andra, som kunna tala i en annan riktning. Detta synes vara ett synnerligt svagt underlag för en skrivelse.

Vad själva sakfrågan beträffar är framhållet, att det förekommit fall, där exekutionen lett till stor hårdhet, men det är ju ett genomgående kännetecknande för all exekution. Det är över huvud taget oundvikligt att i vissa speciella fall ett exekutionssystem bereder hårdhet för någon. Det kan man icke råda bot för. Och här är påpekat, att på samma sätt som det kan vara mycket kännbart för den som har lön eller tjänst att berövas det förfallna lönebeloppet, är det också mycket kännbart för jordbrukare eller hantverkare eller annan som driver verksamhet, att genom exekution bliva ur stånd att försörja sig och de sina. Således är det icke något specifikt för detta fall, att det kan leda till ett kännbart lidande vid enstaka tillfällen.

Man får emellertid tänka sig att om man begränsar rättigheten för borgenär att få den förfallna lönen eller pensionen utmätt, begränsar man också möjligheten för en person att få kredit. Nu är det visserligen sant, att vanlig konsumtionskredit i allmänhet visst icke är att rekommendera. Men det finns mycken annan kredit, och den kan till gäldenärens skada träffas hårt genom bestämmelser om verkställighet, sådana som här ifrågasatts.

Här föreligger för visso någonting som kan behöva övervägas, när man tänker på att eljest ändra utsökningslagen i denna paragraf, men man vet icke, hur man vill ha ändringen, åtminstone icke i utskottet eller i denna kammare. Emellertid, uppmärksamheten är tillräckligt fäst på saken för Kungl. Maj:t genom vad som förekommit. Här har väckts en motion, utskottet har ansett, att Kungl. Maj:ts uppmärksamhet borde fästas på vad motionären sagt, och i kammaren hava vi debatterat frågan. Ingen kan emellertid säga annat än att här är något, som har en viss betydelse: vissa hänsyn tala för en ändring i en viss riktning, under det att andra hänsyn möjligen tala för, att man icke bör göra något åt saken. Vid sådant förhållande torde väl det riktiga vara, såsom jag nyss sade, att icke avlåta någon skrivelse.

Jag hemställer följaktligen, herr talman, om avslag å utskottets hemställan.

Herr A l e x a n d e r s o n: Tidigare brukade ofta — och just från det håll för vilket den siste ärade talaren är en auktoritativ representant — göras den invändningen gällande mot ett framställt skrivelseförslag, att i ärendets ännu dock icke utredda skick man ej ville binda sig för en bestämd mening och giva på hand, att man nu kunde stå för den, utan det skulle just utredas genom den av Kungl. Maj:t företagna undersökningen, huruvida och i vad mån det låte sig göra att behjätta de i och för sig viktiga synpunkter, som kunde vara framlagda i ett förslag. Det har varit anledningen till att i så många riksdagsskrivelser från de senare åren man har använt den

vagare vändningen »huruvida och i vad mån», välkänd för varje riksdagsman. När man nu använder den i detta liksom i så många föregående fall, vänder den siste ärade talaren på steken, om jag så får uttrycka mig, och säger: Har icke riksdagen en bestämd mening, då skall den icke skriva till Kungl. Maj:t!

Ang. skydd
mot utmätning
av gäldenärs
avlönning eller
pension.
(Forts.)

Erinrar sig herr Trygger historien om honom som frågade, när han egentligen skulle äta ostron? Icke i det ena fallet och icke i det andra fallet: icke *kan* man skriva till Kungl. Maj:t och uttrycka en bestämd mening, ty då har man bundit sig, och det bör man icke göra förrän utredningen föregått; och icke *får* man skriva till Kungl. Maj:t, om man formulerar det på detta mera försiktiga sätt, ty då har ju riksdagen själv ännu icke tagit ståndpunkt och vet icke vad den vill.

Jag tror således icke, att de av den ärade talaren i det avseendet framställda betänkligheterna borde få verka avgörande.

Nu syns det mig dessutom, som om herr Trygger icke fullt riktigt, eller t. o. m. i ett ganska väsentligt avseende icke riktigt refererat utskottets utlåtande. Det förhåller sig icke så, att utskottet emot varandra vägt å ena sidan betänkligheter i avseende å att inskränka utmätningens friheten av lön beträffande avtalsvis given kredit, å andra sidan vad som talar därför, och att utskottet därvid icke kommit till något bestämt resultat, utan det förhåller sig så, att utskottet gjort distinktion mellan olika arter av fordringar och därav föranledda utmätningar. Beträffande vissa arter av utmätning, t. ex. indrivning av skadestånd, underhållsbidrag och dylikt har utskottet avvisat tanken på att man där skulle kunna göra någon lättnad i utmätningens friheten. Beträffande däremot den avtalsvis beviljade krediten har utskottet uttalat, att betänkligheterna göra sig där icke gällande, utan att särskilt om gäldenären är familjeförsörjare synpunkten av billighet mot honom och hans familj där borde få verka övervägande.

Således tror jag nog, att denna lagutskottets motivering och kläm sammanhållna uttrycka med ungefärligen den styrka en bestämd mening i saken, som man har plägat anse vara lämplig att använda, då man avlåter en skrivelse till Kungl. Maj:t i ett lagärende.

Herr Trygger: Jag får bekänna, att jag icke riktigt förstod herr Alexandersons anmärkning mot mitt föregående yttrande. Herr Alexanderson anförde, att jag och de, som hava samma uppfattning som jag i denna fråga, skulle vid tidigare tillfällen hava gjort anmärkning mot, att kammaren i en fråga, där det gällde att skriva till Kungl. Maj:t, uttalade en bestämd mening, och att vi sålunda borde vara nöjda med ett utlåtande av den beskaffenhet, som här föreligger, där någon bestämd uppfattning i frågan icke uttalas. Ett uttryck för denna obestämdhet återfinnes i klämman, där man använder orden »huruvida och i vad mån».

Detta är emellertid en fullkomlig missuppfattning från herr

Ang. skydd
mot utmätning
av gäldenärs
avlönning eller
pension.
(Forts.)

Alexandersons sida av vad som tidigare förekommit i liknande avseende.

Ett av möjliga fall är naturligtvis, att man skriver till Kungl. Maj:t och begär att få en bestämt formulerad ändring i en lagparagraf. Ett annat fall är, att man skriver till Kungl. Maj:t och ber Kungl. Maj:t undersöka, huruvida en viss lagändring — vilken såvitt man själv tror och kan bedöma saken, synes fördelaktig — bör åvägbringas. Det tredje fallet slutligen är det, att man skriver till Kungl. Maj:t, trots det att man icke själv kan bilda sig någon mening i saken, och ber Kungl. Maj:t undersöka behovet av en lagändring. Detta tredje fall föreligger här.

Ar det verkligen herr Alexandersons mening, att riksdagen bör skriva till Kungl. Maj:t, så snart något far i huvudet på riksdagen och utan att riksdagen vet, om förslaget bör gå i den ena eller andra riktningen? Skall riksdagen skriva och bedja Kungl. Maj:t fundera på lagstiftning om ett och annat, då riksdagen icke själv vet, om det är fördelaktigt för den ifrågavarande lagstiftningen, att en viss synpunkt iakttages?

Jag kan icke tänka mig, att ett sådant tillvägagångssätt kan vara riktigt, och jag kan icke hjälpa, att jag måste anse — det erkände för resten herr Alexanderson själv — att utskottet icke till fullo vägt emot varandra de omständigheter, vilka tala för en sådan ändring, som motionären ifrågasatt och de skäl, som kunna tala emot densamma. Atminstone kan jag icke finna någon dylik utredning hava skett i utskottets utlåtande, och den har icke heller ägt rum här i kammaren. Man står följaktligen oviss i saken, och denna ovisshet måtte väl vara tillräcklig anledning till att icke avlåta en skrivelse. Nu är Kungl. Maj:ts uppmärksamhet i alla fall fäst på saken, och finns det något berättigat i motionärens framställning, kommer utan tvivel detta att beaktas, då frågan om ändring av denna paragraf en gång kommer under Kungl. Maj:ts prövning.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle avslå såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig anse den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som avslår såväl vad lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 14 som den i ämnet väckta motionen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 62;

Nej — 36.

Ang. skydd
mot utmätning
av gäldenärs
avlöning eller
pension.
(Forts.)

Föredrogs ånyo första kammarens första tillfälliga utskotts den 26 och 29 nästlidne månad bordlagda utlåtande nr 2, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om ny uppdelning av telefontaxeområdena inom riket.

Om ny upp-
delning av
telefontaxe-
områdena
inom riket.

I en inom första kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 66, hade herr *Clason* hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes i enlighet med i motionen angivna grunder föranstalta om en ny, mera rättvis uppdelning av telefontaxeområdena inom riket, särskilt Skåne.

Utskottet hade i förevarande utlåtande på återopade grunder hemställt, att första kammaren måtte för sin del besluta att hos Kungl. Maj:t i underdånig skrivelse anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes föranstalta om sådan jämkning av nu gällande indelning i telefontaxeområdena, att vissa i utlåtandet påvisade missförhållanden i möjligaste mån undanröjdes.

Reservation hade avgivits av, utom andra, herr *Forssman*, som på anförda skäl hemställt om avslag å såväl motionen som utskottets hemställan.

Herr *Forssman*: Då jag anmält min reservation vid föreliggande utskottsutlåtande, skall jag anhålla att med några ord få motivera min ståndpunkt.

Missnöjet med den nya telefontaxan riktar sig nästan uteslutande mot den nya taxeområdesindelningen. Orter, som hittills åtnjutit fri samtalsrätt med varandra, bliva nämligen i en del fall genom det nya reglementet frantagna denna rätt, vilket, såsom man ju kan förstå, icke känns så behagligt, isynnerhet om livlig förbindelse råder mellan orterna. Emellertid hava dessa åtgärder varit alldeles nödvändiga för fullföljandet av den strävan efter likformighet, som ligger till grund för arbetet med den nya indelningen. Det har också syntts önskvärt att avlägsna den orättvisa, som bestått däri, att i södra och mellersta Sverige fri samtalsrätt medgivits inom hela redovisningsområden, medan i det övriga landet sådan förefunnits endast i en del av området eller till och med icke alls medgivits.

Om ny uppdelning av telefonaxelområdena inom riket.

(Forts.)

Motionären ogillar den princip, på vilken den nya indelningen är grundad och framhåller såsom den enda rätta principen, att en viss abonnemangsavgift berättigar till ungefär lika stora samtalsområden. Däremot måste invändas, att värdet av en fri samtalsrätt icke beror på huru stort geografiskt område, den sträcker sig över, utan på huru många telefonapparater den inbegriper. Om detta är riktigt, faller det av sig självt, att frisantalsområdena måste bli mindre i tätt än i mera glest befolkade trakter. Emellertid kan nog ingen av dessa principer få vara allenarådande vid indelningen.

Utskottet däremot klagat i motsats till motionären över att uppdelningen skett efter rent geografiska grunder: »man har för mycket skattat åt passare och cirklar», såsom det heter i utlåtandet. Här stå vi således inför det egendomliga förhållandet, att utskottet föreslår den revidering av telefonreglementet, motionären önskar men efter principer, som han bekämpar. Utskottet framhåller vidare i allmänna ordalag, »att gamla förbindelser brutits». Det är ju emellertid en omöjlighet att göra en omreglering, om man icke får ändra bestående förhållanden. Det ligger dessutom helt visst utom möjlighetens gräns att kunna verkställa en omreglering till allas belåtenhet såvida man icke vill slå in på den vägen att giva alla abonnenter över lag samma förmåner som de *mest gynnade* haft. Men därigenom skulle statens inkomst på telefonrörelsen enligt vad jag från tillförlitligt håll inhämtat, reduceras i en så betydande grad, att rörelsen, som nu lämnar ett skäligt överskott till det nedlagda kapitalets amortering och förräntning, skulle i stället bli för staten direkt förlustbringande. Förlusten kan visserligen icke exakt uppgivas men måste räknas i miljoner kronor om året.

Som ett belysande exempel kan dock nämnas, att om den av motionären omtalade och åtrådade frisantalsrätten mellan Lund och Malmö infördes, vilket skulle medföra nödvändigheten att även medgiva avgiftsfrihet mellan alla andra centralstationer med underliggande områden, som ligga *lika nära* varandra som dessa, skulle en sådan jämkning medföra en förlust för statsverket av cirka 140.000 kronor per år, och detta för en trafik, som å de flesta orterna förut alltid varit avgiftsbelagd, utan att vederbörande satt i fråga att bli befriade från sådana avgifter. Det anförda visar tydligt nog, hur vanskligt det är att göra några ändringar i ett färdigt ekonomiskt system, ty en till synes även obetydlig sådan medför rubbningar, som endast den väl initierade kan beräkna.

En skrivelse, sådan motionären begärt och utskottet förordnat borde givetvis, om den nu ur andra synpunkter kan anses lämplig, innehålla bestämda direktiv från riksdagen, i vad mån den är beredd att gå de missnöjdas önsknningar till mötes på bekostnad av statskassan och övriga skattdragande. Givetvis kan också minskningen av inkomsterna på grund av ändringar i taxelområdesindelningen ersättas genom höjning av nuvarande avgifter för abonnemang och samtal men denna utväg torde åtminstone utskottet icke vilja vara med om, att döma av det erkännande sätt, varpå det uttalar sig om

denna del av det nya reglementet. Då varken motionären eller utskottet kunnat påvisa att vid det nya reglementets fastställande några orättvisor blivit begånga, ej heller anvisat någon väg för Kungl. Maj:t att täcka den minskning i statsinkomsterna, som skulle bliva en säker följd av en ändring av telefonreglementet i överensstämmelse med deras antydningar tillåter jag mig, herr greve och talman, att yrka avslag å såväl motionen som utskottets hemställan.

Om ny uppdelning av telefontaxerområdena inom riket.
(Forts.)

Herr Hammar skjöld: Herr greve och talman, mina her-
rar! Det torde icke förhålla sig alldeles så som den siste talaren
yttrade, och som han ansåg vara utskottets mening.

Utskottet vill visst icke påstå, att allt är bra med områdesindelningen, sådan den var förut och att i de nuvarande bestämmelserna den förändringen borde ske, att allmänheten finge rätt att i samma utsträckning som förut hava fria samtal. Så stora fordringar har utskottet icke. Utskottet medger villigt, att abonnenterna förut haft rättigheter, som i många fall varit över hövan stora och som bort begränsas, och att därför en ändring har varit behöflig och rödvändig. Men utskottet anser, att ändringen har varit för våldsam. Det är icke blott, såsom reservanten säger i sin vid utlåtetend foga reservation, att »här och där samtalsavgifter införts mellan orter, mellan vilka man förut kunnat avgiftsfritt samtala, och mellan vilka livlig affärsförbindelse existerar».

Nej, det är en hel mängd orter, där detta förhållande har inträffat.

Nu yttrade reservanten, att utskottet icke anfört några bevis för att orättvisa skett genom förändringen. I telegrafstyrelsens underdåniga skrivelse den 24 september 1915 med nytt förslag till telefonreglemente finnes intagna och återgivna alla de klagomål och önskemål, som framburits från abonnenter i landet, nämligen från sådana abonnenter, som hade reda på möjligheten för dem att till telegrafstyrelsen få inkomma med sådana önskemål. Jag har försökt att få fram en liten statistik ur denna skrivelse, och jag har funnit, att i ungefär ett sjuttiotal olika fall hava klagomålen lämnats obeaktade. Om jag räknat rätt var det endast 16 fall, där någon hänsyn tagits till klagandenas önskningsar.

Nu vill jag visst icke påstå att i alla de 70 fallen önskemålen varit så väl motiverade att de hade bort föranleda till en ändring, men i många fall anser jag, att en ändring hade bort ske. Såsom det nu är efter det nya reglementet, blir fågelvägs-avståndet mellan orterna den allt behärskande och ensamt avgörande faktorn.

Låtom oss säga, att en ort, som vi kunna kalla för A., allt sedan telefonens tillkomst lytt under centralstationen i orten B. Orten A har sedan urminnes tid i orten B haft sina affärsförbindelser, hört till dess handelsområde, och alla myndigheter och andra personer, med vilka orten A haft att göra ha varit bosatta i B. Nu kommer telegrafstyrelsen och tager fram kartan, sätter en passare på A och får se, att avståndet från orten A till en annan plats, som

Om ny upp-
delning av
telefontaxe-
områdena
inom riket.
(Forts.)

vi kunna kalla C, som kanske ligger i alldeles motsatt riktning, är några kilometer kortare än till B. Genast dekreteras, att, eftersom det är kortare mellan A och C, än mellan A. och B, A hädanefter skall höra under C som taxeområde; och detta kanhända fastän abonnenterna i många fall icke ha det ringaste intresse av orten C, icke heller ha några personer därstädes att göra med, utan alla deras intressen gå till B. Allt detta betyder ingenting. Telegrafstyrelsen stryker ett streck häröver, emedan det är passaren och skalan som är det avgörande, och alla andra intressen icke betyda det ringaste. Man blir förlagd under en ort, med vars abonnenter man icke har något intresse att tala och med dessa får man tala fritt, men varje samtal med den ort, där man har sina naturliga förbindelser, belägges med avgift. Undra då på, om befolkningen är missnöjd — ja, det är för litet att säga missnöjd, man kan rent av säga förbittrad.

Den metod jag nu talat om är synnerligen enkel och lättfattlig, över hövan lättfattlig. Jag skulle vara frestad att kalla den för rysk. Vore det i Ryssland skulle jag förstå denna metod, men det är litet förvånande, att den användes i vårt land. Herr Forssman tycker att detta är rätt och bra. Han bor, om jag icke tager fel, i Roma på Gottland, och naturligtvis här Roma under Visby telefontaxeområde. Men om Roma bleve förlagt under ett annat taxeområde öster ut, låt oss säga Tingstäde, där jag antager Romaborna icke ha mycket att göra, och de finge betala avgift för varje samtal med Visby och icke hade någon att tala med i Tingstäde, undrar jag, om icke herr Forssman skulle få en annan syn på saken.

Herr Forssman har sagt, att utskottet icke presterat några bevis mot telegrafstyrelsen. Det finnes en massa bevis, men jag skall nöja mig med att framdraga endast ett.

Några mil öster om Borås ligger i Västergötland ett stort glasbruk, som heter Limmared. Det är en ganska stor plats med många telefonabbonenter. Alla deras affärsförbindelser gå till Borås, och denna stad är den enda ort, med vilken de behöva och vilja stå i nära förbindelse. Men nu sätter telegrafstyrelsen passaren på kartan och får se, att det finnes en liten järnvägsstation, Nissafors, där en stationsinspektör och kanske någon lanthandlare bor, och som ligger öster om Limmared. Nissafors ligger närmare än Borås, och alltså skall Limmared höra under Nissafors. Befolkningen i Limmared ha inga samtal med Nissafors, dit de få tala fritt, men varje samtal till Borås få de betala. Ja, detta är enkelt och förmodligen också rättvist, men abonnenterna ha mycket svårt att fatta det.

Jag kan även åberopa förhållandena i min hembygd. Vi ha där en växelstation, Tuna, som ligger väster om Västervik, dit våra affärsförbindelser och intressen gå. Väster om oss ligger en järnvägsstation, Hultsfred, med vilken vi icke hava några affärsförbindelser. Men Hultsfred ligger oss närmare än Västervik och alltså ha vi blivit förlagda under Hultsfred. Vi få visserligen tala direkt med Västervik vi behöva icke anropa Hultsfred, men vi få betala vartenda samtal.

Det råder, som jag nyss sagt, ett så starkt missnöje, att man väl

Om ny uppdelning av telefontaxerområdena inom riket.

(Forts.)

kan kalla det förbittring. Om det varit telegrafstyrelsens mening att minska antalet telefonsamtal, har den sannerligen icke kunnat välja bättre medel, och jag har hört från flera håll, att om det icke är av största nöd att få ett hastigt avgörande, så använder man hellre posten än telefonen.

Nu har den siste ärade talaren yttrat, att, om utskottet finge sin vilja fram, telegrafverket komme att gå med förlust. Han talade om en förlust av miljoner kronor. Jag får säga, att jag icke tror på det. Vi ha icke satt ifråga, att hela indelningen skall göras om och att man överallt skall återgå till de gamla förhållandena utan endast begärt, att en jämkning skall äga rum, där obilligheten synes vara alltför uppenbar. Så vitt jag vet, har telegrafverket hittills lämnat ganska god vinst, och jag har mycket svårt att tro, att det genom ett bifall till utskottets hemställan skulle komma att gå med förlust.

Ja, herr talman, för ögonblicket tror jag mig icke behöva säga mer. Jag anser mig hava givit uttryck åt, vad abonnenterna i stora delar av landet, åtminstone de mellersta och södra, tycka och känna, och jag har rent av känt det som ett behov att få giva uttryck häråt. Jag yrkar naturligtvis bifall till utskottets hemställan.

Herr von Bahr: Herr talman, mina herrar! I första tillfälliga utskottets föreliggande utlåtande har jag särskilt fäst mig vid det uttalandet, att i det nya telefonreglementet föga hänsyn stundom synes hava tagits till den utveckling av samfärdsförhållandena, som hittills ägt rum, och att gamla förbindelser av olika art sålunda brutits, där de icke råkat falla inom de geografiskt fördelaktiga områdesgränserna, och måste jag livligt instämma i påståendet, att detta verkat till förfång särskilt för affärs- och näringslivet, för vilket telefonen numera är ett nästan oundgängligt hjälpmedel. Även för mig står det klart, att en jämkning av taxerområdena bör komma till stånd, och att därvid bör tillses, att samhörigheten mellan olika trakter, där den till förfång för allmänhetens intressen brutits, så vitt sig rimligen göra låter, blir återställd eller i enlighet med allmänhetens intressen reglerad.

Motionären har påpekat, hurusom det nya telefonreglementet verkat inom Skåne, och jag skall, då det synes mig kunna vara i viss mån gagneligt, att erfarenhet även från andra landsändar kommer på tal, för min del tillåta mig att med några ord erinra om, huru bestämmelserna i samma reglemente komma att verka för det län och den stad, som jag har äran att tillhöra. Jag säger med avsikt: »komma att verka», ty till följd av reglementets övergångsbestämmelser — däruti från tillämpningen av reglementet till följd av särskilda omständigheter tills vidare undantagits ett område av 70 km. åt varje håll, fågelvägen räknat, från Stockholms stortorg — hava de nya bestämmelserna, enligt vilka t. ex. ett hittills avgiftsfritt samtal mellan Stockholm och Uppsala skulle komma att kosta 20 öre, lyckligtvis ännu ej börjat tillämpas.

Om ny uppdelning av telefontaxerömdena inom riket.

(Forts.)

Indelningen i taxerömden förutsätter, såsom stadsfullmäktige i en ingiven påminnelsekrift i huvudsak framhållit, anordnandet av vissa taxestationer, vilka betraktas såsom taxerömdenas centra. Dessa centra hava från telefonteknisk synpunkt tydligen icke alltid, och kanske ej ens oftast, bestämts med avgörande hänsyn till den faktiska utveckling, som gjort vissa orter till huvudorter inom och för en viss krets av andra, vilka kunna betraktas som de förras tilliggande orter. Dels är vanligen en viss ords naturliga handels- och samfärdsområde vida större än den omkrets, som synes vara normalt taxerömda, dels kan en och samma ort, såsom t. ex. Uppsala stad, samtidigt vara såväl huvudort för ett visst, i sig ganska vidsträckt område, som ock tilliggande ort till annan plats såsom huvudort — för Uppsala huvudstaden Stockholm. Under sådant förhållande inträffar, därest t. ex. Uppsala och Stockholm bliva var för sig centrum i ett särskilt taxerömda och därest samtalsavgifter förty skola vid telefonering emellan dessa orter utgå, att väl hänsyn åtminstone i någon mån tages till Uppsalas intressen som huvudort, men icke alls till dess intressen som en till Stockholm tilliggande ort.

Nu är icke min mening att trötta kammaren med en närmare utveckling av, i vilka avseenden det gällande reglementet ställer sig för våra trakter långt ifrån tillfredsställande. Jag vill endast framhålla, att omregleringen kommer att verka i hög grad hämmande och störande på affärs- och näringslivet i dessa likasom i andra trakter av vårt land. Den rent faktiska utveckling av olika orter, som ägt och äger rum, bör dock efter min tanke ingalunda efter uteslutande formella telefontekniska eller telefonadministrativa synpunkter hindras eller hämmas, utan alltjämt få i frihet fortgå. Tvärtom böra telefonanordningarna så smidigt som möjligt följa efter och ansluta sig till den utveckling av handels- och samfärdsområden, som av naturliga grunder framkallats. Rättvisan eller orättvisan av fria samtal beror ingalunda, såsom telegrafstyrelsen tyckes förmena, av den matematiska lik- eller olikformigheten i samtalsområdena, utan av den genom områdesindelningen obrutna eller brutna ortssamhörigheten. Såsom telefonen hittills handhafts, har den varit och alltmera blivt ett kraftigt medel just i den naturliga utvecklingens tjänst och varit ett kommunikationsmedel, som i hög grad bidragit till övertinnande av de stora avstånden, vilka i vårt land utgöra ett av utvecklingens svåraste hinder. En kommunikationsskatt i ett glest befolkat land synes också vara principiellt oriktig, men den omläggning av avgifterna, som nu föreslagits, kommer att verka som en sådan skatt på ett synnerligen tyngande sätt, och det är fara värt att telefonen ej längre skall kunna på samma sätt som hittills fylla sin viktiga funktion.

Vad särskilt beträffar Uppsala stad, kan jag emellertid ej underlåta att erinra om, hurusom, genom bl. a. de ständigt förbättrade kommunikationerna med huvudstaden, Uppsala kommit

denna allt närmare och i vissa avseenden rent av blivit en förort till Stockholm, med vilken behovet av lätt telefonförbindelse är lika stort som exempelvis för Djursholm eller andra orter i Stockholms närhet. På samma gång sålunda, som Uppsala bildar en självständig enhet och utgör huvudort för en stor del av Upplands och i vissa fall även för delar av Västmanlands landsbygd, har stadens affärsliv kommit i så nära förbindelse med Stockholms, att dessa båda städer borde räknas till samma taxerområde.

Om ny uppdelning av telefontaxerområdena inom riket.
(Forts.)

Såsom exempel på, huru de nya bestämmelserna skulle komma att verka, kan jag nämna, att en på intim förbindelse med vudstaden beroende industri i Uppsala skulle genom avgiftsplikten drabbas av en skatt eller merkostnad av omkring 6,000 kr., motsvarande en procent av aktiekapitalet, och att i ett annat fall den direkta merutgiften för en handelsrörelse beräknats till 2 å 3,000 kronor årligen. Uppsala stads särintressen och särställning, särskilt såsom säte för landets största universitet, i fråga om kommunikationer med huvudstaden torde vara så allmänt kända och — bland annat genom det sätt, varpå järnvägsförbindelsen ordnats mellan Uppsala och huvudstaden — erkända, att någon vidare utläggning i detta avseende icke är av behovet påkallad.

Det är därför min livliga förhoppning, icke blott att telegrafstyrelsen skall, vad Uppsala län angår, i största möjliga utsträckning medgiva sådan nedsättning av avgifterna, som i mom. 2 av övergångsbestämmelserna sägs, utan även att under den tid, som det s. k. 70-kilometerområdet omkring Stockholm kan komma att undantagas från tillämpningen av telefonreglementet, det skall för vederbörande bliva möjligt att finna utväg för ett för allmänheten mera gynnsamt ordnande av telefonförbindelserna mellan Uppsala och Stockholm än vad som efter övergångsbestämmelsernas trädande ur kraft skulle bliva fallet; och är det av sådan anledning och då jag av uttalanden från andra håll funnit, att reformen även inom andra delar av riket medfört motsvarande oegentlighet, som jag, herr greve och talman, anser mig böra yrka bifall till skrivelseförslaget, under förhoppning att de av mig påpekade synpunkterna må bliva beaktade vid den omläggning av taxerområdena, som av den blivande skrivelserna tilläventyrs kan bliva en följd.

Herr Forssman: Herr greve och talman, mina herrar! Endast ett par ord. Då utskottets ärade ordförande adresserade sig till mig personligen och menade, att jag icke skulle varit med om den nya indelningen, ifall den varit till men för min egen korrespondens, får jag upplysa, att jag såsom tillhörande Roma växelstation får betala vartenda samtal till Visby. Således är detta ett bevis för att inga personliga motiv föranlett mitt yttrande.

Jag skall dessutom be att beträffande allmänhetens klagomål

Om ny uppdelning av telefontaxeorrådena inom riket.
(Forta.)

mål få anföra vad kungl. telegrafstyrelsen säger i sin underdåniga skrivelse av den 24 september 1915: »Slutligen vill telegrafstyrelsen framhålla, att ehuru det gällt att på 277 taxeorråden fördela 2,838 stationer, framställningar om ändring i styrelsens förslag därtill icke — trots den långa tid, under vilken tillfälle beretts allmänheten att inkomma med sådana framställningar — gjorts rörande flera än något över ett hundratal stationer. Av detta förhållande anser sig styrelsen, som dessutom kunnat till en avsevärt stor del biträda framställningarna, äga rätt att draga den slutsatsen, att den nu föreslagna områdesindelningen, sedd ur vidare synpunkt än från några enstaka rent lokala intressens, måste anses vara fullt tillfredsställande.»

Utskottets ärade ordförande sade vidare, att han ingalunda trodde på, att en omreglering skulle medföra så stor förlust för statsverket. Han sade, att han och hans meningsfränder icke krävde någon större omreglering eller ny indelning, utan bara en jämkning. Men, mina herrar, då man nu förut jämkat, därför att förhållandena voro olikformiga, skall man då jämka nu igen för att åter få dem olikformiga? Jag kan icke förstå detta resonemang. Jag intager samma ståndpunkt som herr Trygger i den föregående frågan: skall riksdagen skriva, skall den veta vad den vill och säga detta i ett klart och tydligt språk till Kungl. Maj:t. Annars är det ingen anledning att skriva.

Herr Clason: Efter den välvilja, varmed min motion upptagits, kunde det kanske vara onödigt, att motionären yttrar sig. Jag skall dock be att få påpeka några särskilda synpunkter beträffande ett par förhållanden, som icke förut berörts under debatten.

Jag vill då först säga, att jag, ehuru jag naturligtvis måst utgå från förhållandena i de bygder jag närmast känner till, av den välvilliga behandling utskottet ägnat motionen funnit mig styrkt uti, att sådana missförhållanden, varöver jag klagat, också äro tillfinnandes i andra bygder. Och jag kan försäkra, att jag, sedan jag väckt min motion, fått många bevis därpå.

Jag skall nu beröra en liten detalj i utskottets utlåtande. Utskottet har missuppfattat mig, då det i fråga om det nya beräkningssättet för fria samtal säger på sid. 4—5 »Såsom samtal anses endast fullbordad koppling för avgående avgiftsfritt samtal, alltså icke beställning av eller förfrågan om rikssamtal och ej heller — något som motionären förbiser — påringning, då adressapparat eller landsledning är upptagen.» Detta är en missuppfattning av utskottet. Jag har aldrig bestritt sistnämnda förhållande, ej heller förbisett det, men helt enkelt icke uttalat mig därom.

Men däremot är det en annan sak, som jag påpekat och som jag tror är värd att påpekas. Jag har sagt, att det icke förefaller mig rättvist, att såsom samtal skall räknas en upp-

Om ny uppdelning av telefontaxeområdena inom riket.
(Forts.)

ringning, »även om icke något som helst svar erhålles från den uppringda apparaten». Detta synes mig icke heller rättvist, men förhållandet är dock för närvarande sådant. Var och en, som använder telefon, vet, huru ofta det inträffar, att stationen svarar: »påringt», men att man dock icke får något svar. Detta kan bero på, att ingen är hemma, men anledningen kan också vara den, att ledningen är i kontakt eller att man slarvat vid stationen och uppringt orätt apparat. I alla dessa fall räknas det likväl som samtal, ehuru vederbörande icke kommit fram och icke har möjlighet att kontrollera, varför han icke gjort det. Vederbörande blir sålunda i dylika fall taxerad, icke för samtal, utan fruktlösa försök till samtal och han blir det, även om, såsom man ibland kan kontrollera, felet måste bero på att telefonstationen ringt upp orätt apparat. Det har nog hänt många av herrarne, som det hänt mig. Jag har suttit hemma och alldeles vid apparaten, då en person ringt upp stationen och begärt mitt nummer, men från stationen fått beskedet: »det svarar ej». Men sådant måste då hava berott på, att stationen ringt upp orätt apparat.

I fråga om fastställandet av det antal samtal, som skall beräknas såsom årssamtal, vågar jag också påstå, att det för närvarande icke finnes full garanti för, att icke misstag härvidlag kunna begås. Jag skall be att få relatera ett fall, som jag personligen känner till. En bekant fick sig förelagt förslag om att flyttas upp i högre avgiftsklass på grund av en osedvanligt hög samtalssumma. Stationen hade uppgivit, som jag tror, flera hundra samtal under en kortare tid. Han protesterade och frågade, under vilken vecka dessa samtal skulle hava ägt rum, och det konstaterades då, att under den uppgivna tiden hela familjen varit bortrest och således några samtal omöjligt kunnat äga rum från den apparaten. Äfven vid andra tillfällen hava fall förekommit, då beräkningen vilat på siffror, som svårligen kunna vara annat än felaktiga. Vid alla andra ekonomiska uppgörelser har man möjlighet att själv kontrollera beräkningarna och se till, att man får valuta för sina pengar. Vid köp kan man kontrollmäta och kontrollväga varan och, om man avskickar ett telegram, kan man räkna orden o. s. v. Men här ställes man inför en taxering, vars grunder det knappast är möjligt att kontrollera.

Detta är ju emellertid endast bisaker, ehuru det kan vara otrevligt att ha att göra med ett sådant system. Men huvudsaken är telefontaxeområdenas ojämnhet. Reservanten herr Forssman har sagt, att det icke förebragts något bevis för, att någon orättvisa blivit begången. Jag undrar, vad som han menar med rättvisa i detta fall. Jag har försökt utveckla detta i min motion och jag tror, att man därav kan bedöma, huruvida man förfarit rättvist med avseende på de fria samtalsområdena. När det gäller övriga kommunikationsverk i landet, får man betala en viss summa för att komma så eller så långt. Det är icke

Om ny uppdelning av telefontaxerömrådena inom riket.

(Forts.)

obilligt i stort sett att begära liknade beräkningsgrund även beträffande telefontrafiken. För samma abonnentsavgift borde man få ungefär lika stora samtalsområden.

Men den nu införda ojämnheten kännes så mycket obilligare, som man faktiskt avklippt hittillsvarande mera rättvisa förhållanden på många ställen. Och som här påpekats från flera håll, men ytterligare behöver påpekas, har i ett stort antal fall detta avklippande skett i rak strid mot samfärdsförhållandenas utveckling. Jag skall anföra ännu ett bevis härpå. I en skrivelse, som kommit mig till handa från vederbörande kyrkoherde på en ort, omtalar denne, att man delat upp hans socken på två särskilda taxerömråden, med den påföljd att när han skall telefona till skolrådsordföranden, som bor på tre kilometers avstånd eller på ungefär så stort avstånd som härifrån och till Liljeholmen, han får betala särskild avgift. Alldeles enahanda är förhållandet i hans grannsocken; den är ock fördelad på två taxerömråden. Nog är det ett ganska egendomligt sätt att gå till väga, när man skall omlägga taxeförhållandena efter likformighetens och rättvisans synpunkt.

Det är också en annan sak, som härvid förtjänar påpekas. På en hel del ställen i riket har man förbisett andra distriktsindelningar, som av statsmakterna genomförts, t. ex. indelningarna läkardistrikt och veterinärdistrikt o. s. v., så att man på många håll fått provinsialläkaren och veterinären placerade inom helt andra taxerömråden än dem, med vilka man har fri samtalsrätt. Härav har på många ställen uppkommit missnöje och trassel. Folk drager sig för att ringa upp läkaren eller veterinären, och detta kan också tänkas bli menligt för sjukvården.

Vad reservanten herr Forssman framhållit beträffande frågans ekonomiska sida har redan blivit av utskottets ordförande besvarat. Jag har emellertid i min motion framhållit, att på en hel del orter, där man strypt åt som mest, det bar sig mycket bra förut, och att förhållandet på dem t. o. m. hjälpt upp det hela. Då kan man svårligen säga, att ekonomiska skäl nödvändiggjort den ytterligare åtstryppningen. Det föreföll, som om reservanten skulle mena, att en rättvis princip skulle innebära, att ju folktätare en bygd är, dess mindre borde de fria samtalsområdena vara. Det vill säga: ju billigare anläggningskostnaderna äro och ju större alltså inkomsterna äro pr apparat, dess mindre skola frisamtalsområdena vara. Det kan dock icke vara den riktiga, när det gäller ett samfärdsmedel; skulle man draga ut konsekvenserna av den, skulle man indela de stora städerna i olika rayoner med samtalsavgifter mellan dem. Vad ekonomien beträffar skulle jag för övrigt närmast vara benägen att uttala den gissningen, att den numera kommer att bli sämre på åtskilliga orter, där nu samtalsområdena minskats, ty om frisamtalsområdena skola vara på detta sätt inskränkta, kommer det att medföra, att många abonnenter övergå till de billigaste telefonapparaterna som de icke förut haft och härpå förlorar tele-

grafverket. Då kan det vara så dags att se sig om, då man både försvårat telefonens användning som samfärdsmedel, skadat allmänheten och förminskat inkomsterna för staten.

Jag tror således, att jag haft goda skäl för den motion jag väckt. Icke heller kan det rättvisligen sägas, såsom reservanten herr Forssman velat framhålla, att utskottet och jag skulle gått ut från olika principer. Jag har hela tiden mycket starkt framhåvt hänsynen till de naturliga samfärdsområdena, som ju även utskottet understrukt.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Barthelson: Herr talman, mina herrar! Utskottets ärade ordförande har, så vitt jag kunnat finna, på det mest övertygande sätt påvisat, att det skäl, som utskottet anfört för en skrivelse i detta ärende, är berättigat. Då jag, oaktat jag instämmer i vad utskottets ordförande anfört, emellertid ansett mig böra begära ordet, har det varit för att framhålla ytterligare en sak. Motionären har i sin hemställan framhållit vikten av, att en omreglering i avseende på telefontaxeområdena skulle ske speciellt för Skåne. Här har sedan en representant för Uppsala län uppträtt och framhållit samma önskemål för sin trakt. Man kunde då frukta, att det skulle kunna gå därhän, att den utredning rörande omläggning av taxeområdena som möjligen kunde bli en följd av skrivelseförslaget, huvudsakligen komme att omfatta dessa nämnda områden. Att emellertid behov av en omläggning förefinnes även för landet i övrigt är säkert, och som ett exempel från Skaraborgs län skall jag be att få anföra förhållandena inom trakten omkring Skövde. För en 30 år sedan byggde där befolkningen huvudsakligen inom Södra Vadsbro härad ett enskilt telefontät med centralstation i Skövde. Ensamt detta bevisar ju behovet för befolkningen inom denna ort av telefonförbindelse med Skövde såsom centralort. Där har befolkningen sina affärsförbindelser, sin häradshövding, kronofogden och häradsskrivaren. Detta enskilda telefontät inköptes sedan av staten. Nu har detta omlagts så, att området kommit under Mariestad som centralstation. Samtliga kommuner, tror jag, som beröras av denna omläggning, hava hos kungl. telegrafstyrelsen protesterat mot en dylik omläggning och framhållit behovet av att den telefonförbindelse, som de sedan många år haft med Skövde, måtte bibehållas okränk. Men detta skedde icke, utan hela detta område omfattande växelstationerna och kommunerna mellan Töreboda och Skövde, har förlagts till Mariestad.

Jag har, herr talman, icke något vidare att anföra, utan har endast velat framhålla detta såsom exempel på, att en omläggning av telefontaxeområdena bör ske icke enbart för vissa landsdelar, utan för landet i sin helhet.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med därunder framställda yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare därpå

Om ny uppdelning av telefontaxeområdena inom riket.
(Forts.)

Om ny uppdelning av telefontaxeringsområdena inom riket.
(Forts.)

att kammaren skulle avslå såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övertägande ja besvarad.

Jämlikt § 63 riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag av protokollet delgivast medkammaren.

Ang. skyldighet för fängelseläkare att avgiva utlåtande om sinnessjuk strafffånge.

Föredrogs ånyo första kammarens första tillfälliga utskotts den 26 och 29 sistlidne februari bordlagda utlåtande nr 3, angående skyldighet för fängelseläkare att avgiva utlåtande om sinnessjuk strafffånge.

I en inom första kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion nr 82 hade herr *Petrén* hemställt, att riksdagen ville besluta en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan att Kungl. Maj:t täcktes taga i övertägande lämpligheten av en sådan föreskrift, att fängelseläkare bleve skyldig att i fråga om varje sinnessjuk strafffånge före strafftidens slut avgiva utlåtande rörande behovet av anstaltsvård.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på anförda skäl hemställt, att ifrågavarande motion ej måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Herr *Petrén*: Herr greve och talman, mina herrar! Då motionen enhälligt avstyrkts av utskottet, skall jag icke göra något yrkande, men jag kan i alla fall icke underlåta att göra några randanmärkningar till utskottets utlåtande. Utskottets avstyrkande är huvudsakligen grundat på, att de för revision av sinnessjukstadgan m. m. tillkallade sakkunnige föreslagit sådan ändring av denna stadga, att strafffånge, hos vilken under fängelsetiden sinnessjukdom konstaterats och för vilken ansökan om hospitalsvård minst en månad före strafftidens utgång ingivits till medicinalstyrelsen, skall senast vid strafftidens slut intagas på hospital, som av medicinalstyrelsen anvisas. Utskottet förmenar, att frågan om de sinnessjuka strafffångarnas omhändertagande löser sig av sig själv, därest detta förslag vinner godkännande, enär det enligt utskottets mening måste förutsättas, att fängelseläkaren i så fall redan på grund av ordalydelsen i nuvarande instruktion skulle bli skyldig att i fråga om sinnessjuka straffångar före strafftidens slut avgiva yttrande rörande behovet av anstaltsvård, då i instruktionen bland andra åligganden även upp-tagits avgivande av erforderligt betyg.

Härtill är nu först och främst att märka, att man icke synes med säkerhet kunna förvänta, att sedan de ändringar nyligen blivit företagna i sinnessjukstadgan, som påkallats av den nya äktenskapslagstiftningen, någon ny förändring skall införas i densamma före dess slutliga revision. Huruvida medicinalstyrelsens yttrande, som ännu ej avgivits, blir tillstyrkande, vet man därför icke. Nu är det visserligen sant, att den föreslagna ordningen de facto blivit tillämpad.

alltsedan förslaget i fråga förra augusti blev framlagt, och att medicinalstyrelsen i varje särskilt fall, då förfrågan om plats för sinnessjuk strafffånge sedan dess blivit gjord, förordnat, att han skall intagas på visst hospital senast vid strafftidens slut. Även om denna princip skulle bli fastslagen genom en författningsändring, vilket som nämnts dock ingalunda är säkert, följer väl därav icke utan vidare, att alla sinnessjuka fångar också bleve anmälda till hospital före strafftidens slut. Ty det framlagda förslaget innebär ju icke, att sådan anmälan nödvändigt *skall* ske, utan endast att, *därest* den sker, vederbörande hospitalsläkare skall vara skyldig att senast vid strafftidens slut mottoga sinnessjuk strafffånge. Vid sådant förnållande kan jag icke finna, att fängelseläkaren på grund av nuvarande instruktion är skyldig att utfärda läkarbetyg om intagande å hospital av varje sinnessjuk fånge före strafftidens slut, utan att en bestämd föreskrift *även härom* gives.

I övrigt skulle en dylik föreskrift även ha det stora gagnet med sig, att fängelseläkarnes uppmärksamhet på förekomsten av psykopatiska tillstånd hos fångarna bleve skärpt. Även bleve väl konsekvensen av den påyrkade föreskriften, att sjukjournaler av fängelseläkarne fördes över varje sinnessjuk strafffånge, något som nu i allmänhet icke synes förekomma, men vore i hög grad önskligt.

Hittills har det, såsom i motionen framhållits, varit mycket otillfredsställande ordnat med omhändertagandet av de sinnessjuka straffångarna, i det att de vid strafftidens slut i stället för att intagas å hospital ofta överlämnats till anhöriga eller hemortsmyndigheterna. Dylika fall komma allt som oftast till min kännedom, och det är därvidlag ofta fråga om mycket samhällsfarliga individer. Ett par exempel från min allra senaste erfarenhet i frågan.

Vid en av mina senaste inspektionsresor inhämtade jag att vid ett hospital var anmäld en person med följande förhistoria: År 1903 vid 21 års ålder dömd för första resan stöld, 1911 dömd för våldtäktsförsök och 1914 för bedrägeri. Under avtjänande av straffet för sistnämnda brott blev han sinnessjuk. Men trots att han hunnit så tydligt ådagalägga sina kriminella tendenser, ombesörjdes icke hans intagande på hospital, utan överlämnades han vid strafftidens slut till vederbörande hemortsstad, där han intogs å försörjningsinrättningens sinnessjukavdelning. Då läkaren där tyckte, att han var redig, blev han efter några dagar utsläppt — för att omedelbart begå nytt brott, denna gång stöld. Han häktades, och nu blev fängelseläkarens utlåtande inhämtat, varav framgick, att mannen i fråga alltjämt föredde samma sjukdomsbild som under strafftiden. Först sedan han därpå på grund av sinnessjukdom blivit straffriförklarad, gjordes nu äntligen ansökan om hans intagande å hospital.

Angående ett liknande fall avgav medicinalstyrelsen helt nyligen utlåtande. Det gällde en kvinna, som antistiftat mordbrand. Av de i målet lämnade upplysningarna framgick emellertid, att kvinnan under avtjänande av straff för ett tidigare begånget brott drabbats av sinnessjukdom, men likväl fått stanna kvar i fängelset till strafftidens slut, då hon intogs å sinnessjukavdelningen vid hemstadens

Ang. skyldighet för fängelseläkare att avgiva utlåtande om sinnessjuk strafffånge.

(Forts.)

Ang. skyldig-
het för fän-
gelsläkare att
avgiva utlä-
tande om sin-
nessjuk straff-
fänge.

(Forts.)

försörjningsinrättning, varifrån hon emellertid efter någon vecka utsläpptes, oaktat hon ingalunda var tillfrisknad från sin sinnessjukdom.

Dylika exempel på att personer, som under avtjänande av straff drabbats av sinnessjukdom och som trots denna sjukdoms fortbestånd icke vid strafftidens slut intagas å hospital utan blivit frigivna, skulle jag kunna anföra många ur mina inspektionsberättelser och ur medicinalstyrelsens rättspsykiatriska utlåtanden. Som jag i min motion omnämnt, blevo under år 1913, det sista år, för vilket fångvårdsstyrelsens årsberättelse varit mig tillgänglig, icke mindre än 11 sinnessjuka fångar vid strafftidens slut, i stället för att intagas å hospital, överlämnade till anhöriga eller hemortsmyndigheterna. Att det därvidlag ofta varit fråga om mycket samhällsfarliga individer, framgår såväl av det fall, som jag omnämnt i min motion, som av de nu refererade fallen.

Erfarenheten synes mig sålunda tydligt hava ådagalagt, att det är en mycket viktig angelägenhet att få frågan om de sinnessjuka straffångarnas omhändertagande ordnad på ett mera tillfredsställande sätt. Jag har därför, då frågan ligger utanför området av min ämbetsverksamhet, tillåtit mig att genom motion här i kammaren fästa uppmärksamheten på densamma. Jag skall emellertid, som sagt, icke nu göra något yrkande, men kommer jag framdeles att ägna saken min uppmärksamhet, och om jag skulle finna behövt att ännu en gång besvara kammaren med denna fråga, hoppas jag, att kammaren ursäktar mig.

Emellertid får jag i likhet med utskottet uttala den förhoppning, att frågan med det snaraste måtte lösas även utan att en skrivelse från riksdagen kommer till stånd.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Om nu gäl-
landets kyrko-
bibels giltighet
under över-
gångstid efter
ny bibels in-
förande.

Föredrogs ånyo första kammarens första tillfälliga utskotts den 26 och 29 nästlidne månad bordlagda utlåtande nr 4, angående skrivelse till Konungen i fråga om rätt att vid gudstjänst begagna nu gällande kyrkobibel under blivande övergångstid efter ny kyrkobibels införande.

I en inom första kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 49, hade herr *Ollas A. Ericsson* hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes vid införande av ny kyrkobibel så förordna, att friheten att vid gudstjänst begagna den gamla bibeln under den blivande övergångstiden bibehölles.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på anförda skäl hemställt, att förevarande motion icke måtte av första kammaren bifallas.

Herr *Ericsson, Ollas*: Herr greve och talman, mina herrar! Det senaste kyrkomötet fattade följande beslut: »Kyrko-

Om nu gällande kyrkobibels giltighet under övergångstid efter ny bibels införande.

(Forts.)

mötet antager för sin del såsom kyrkobibel att användas vid kyrkans gudstjänster den av Eders Kungl. Maj:t till kyrkomötet överlämnade översättningen av gamla och nya testamentets kanoniska böcker med de av bibelnämnden förordade rättelser samt med de nödvändiga ändringar, som bibelkommissionen vid arbetet vid utgivandet av den nya normalupplagan, vilken bör vara färdig före 1916 års utgång, finner vara påkallade; församlingarna dock obetaget att med vederbörande domkapitels medgivande vid gudstjänst använda nu gällande kyrkobibel under de närmaste tjugu åren.» Då jag funnit vissa delar av detta beslut vara olämpliga och hårda, har jag hos kammaren yrkat: »att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla det täcktes Kungl. Maj:t vid införande av ny kyrkobibel så förordna, att friheten att vid gudstjänst begagna den gamla bibeln under den blivande övergångstiden bibehålls.» Jag vill redan nu i förbigående säga utskottet, att jag endast yrkat detta. I motiveringen till sitt avslagsyrkande har utskottet haft några funderingar på om jag icke tänkt gå ännu längre. De förfaringssätt, som jag i motiveringen relaterat, har jag påpekat endast för att visa, att man vid föregående liknande tillfällen gått försiktigare tillväga och icke använt onödiga och så hårda övergångsbestämmelser som det senaste kyrkomötet.

Vad jag sålunda fäst mig vid är, att vederbörande domkapitel tillerkänts rätt att medgiva användande av den gamla nu gällande översättningen av bibeln. Jag anser detta stadgande för det första obehövt, enär församlingarna själva böra äga denna rätt, och för det andra kommer det att förorsaka onödigt besvär för församlingarna. Vidare har jag ansett, att man gått för brådstörtat tillväga, då man lämnat initiativet i denna fråga till dem, som under de närmaste åren vilja bliva vid det gamla.

Beträffande den första invändningen svarar mig utskottet, att det anser, »att därest denna domkapitlens befogenhet icke bleve dem förbehållen, svårlösta konflikter skulle kunna uppstå i församlingar, där mellan präst och menighet rådde skiljaktighet om vilkendera av de båda översättningarna som borde komma till användande vid gudstjänsterna». Jag får säga, att jag har svårt att följa utskottet i detta resonemang. Överlämnar man prövningen åt domkapitlen men prästen vägrar att hålla kyrkostämman, hur blir den konflikten undanröjd med denna bestämmelse? Är det så, att prästen vägrar läsa de gamla texterna, sedan man beslutat de nyas införande eller vice versa, kan, såvitt jag förstår, icke heller denna konflikt avhjälpas genom denna bestämmelse. Det är för mig ofattbart, vad utskottet menar i detta fall.

Om den andra saken säger utskottet: »Dessutom torde i domkapitlens berörda befogenhet ligga en viss garanti för att — enär en församling icke kan besluta i ämnet annat än å kyrkostämman — endast ett beslut, som verkligen är ett uttryck för en mera samfällid önskan inom församlingen, vinner godkännande.» Ja,

*Om nu gäl-
lande kyrko-
bibels giltighet
under över-
gångstid efter
ny bibels in-
förande.
(Forts.)*

om jag förut haft mina dubier mot att överlämna prövningen åt domkapitlen, har jag det ännu mera, sedan jag av utskottet fått veta, att det skall bero på domkapitlens prövning att bestämman, om lämplig majoritet förefinnes. Jag trodde, att det endast skulle fordras majoritet på det sätt kyrkostämmoförordningen föreskriver för besluts fattande, men enligt utskottets förmenande skall helt enkelt även denna ömtåliga sak godtyckligt läggas i domkapitlens händer. Jag kan som sagt icke förstå, vilka synpunkter som ligga till grund för utskottets resonemang i detta avseende. Jag förmodar dock, att jag senare kommer att få svar, och jag skall med största intresse åhöra detsamma.

Beträffande initiativtagandet i frågan har jag tänkt mig, att det varit lämpligare, om det blivit lagt på dem, som så fort som möjligt vilja gå med på ändringen och införa den nya övergången till begagnande. Detta hade, enligt mitt förmenande, varit mycket lämpligare som ett mjukt övergångsstadgande. Då jag nedskrev klämman till min motion tänkte jag dock även på ett par andra alternativ. Men i motionen tog jag det längst gående och tänkte: är det så att det vinner beaktande, blir det vederbörande utskotts sak att jämka på kravet. Jag anser mig nu emellertid böra omnämna huru jag tänkte mig de andra alternativen. Så t. ex. om Kungl. Maj:t godkänner kyrkomötets beslut, att den nya kyrkobibeln definitivt skall vara införd först om tjugu år, kunde man tänka sig få ha det som det nu är under de första fem å tio åren, medan den nya bibeln hunne spridas och bliva bekant i hemmen, och sedan därefter för de återstående åren lämna initiativet åt dem som fortfarande vilja bliva vid det gamla; eller också, vilket är det andra alternativet, överlåta initiativtagandet under de första tio åren åt den parten och de församlingar, som önska få ändringen genomförd genast eller under den första hälften av övergångstiden för att sedan för de återstående tio åren överlämna initiativtagandet åt den parten och de församlingar, som då fortfarande vilja begagna den nu gällande upplagan av kyrkobibeln.

Genom att förordna på detta eller liknande sätt vunne man obestriddligen ett mjukare och mycket lämpligare övergångsstadgande än det kyrkomötet antagit. Då kunde man säga, att man tagit hänsyn till rådande förhållanden så långt man kunnat, vilket jag anser, att man verkligen är skyldig att göra i en så pass viktig fråga, som denna i själva verket är, då det kan ske utan att i ringaste mån öka den förbistring, som utskottet anser nu vara rådande.

Nu föreställer jag mig, att jag här mötes av den invändningen, att det icke är någon väsentlig skillnad mellan mitt andra alternativ och kyrkomötets förslag. Man kan vinna samma resultat även på kyrkomötets linje säger man. Därpå svarar jag: i praktiken gör man det icke. Initiativtagandet spelar därvidlag alltför stor roll, och därför bör man för att erhålla ett så

mjukt och lämpligt övergångsstadgande som möjligt växla med initiativtagandet på sätt jag i mitt andra alternativ antytt.

Det mest betänkliga i kyrkomötets beslut ligger just däri, att man påbjuder införandet av den nya kyrkobibeln omedelbart, innan densamma hunnit vinna någon spridning i hemmen, och man kommer därför att känna sig främmande, när man kommer till kyrkan och får höra nyheterna först där. Jag ber herrarna tänka på de gamlas känslor just då. Det hör icke alls till ovanligheten — jag har själv med egna öron vid olika tillfällen hört därpå — att trogna äldre kyrkibesökare följa med prästens uppläsning av texterna, under det de läsa desamma utantill, och då de flesta av dessa hava den uppfattningen, att bibelns ord icke få ändras och icke kunna förstå, att ändringen avser endast en modernare språkform, så kan man i någon mån ana deras känslor. Ja, säger man, det är alldeles riktigt, men de få en övergångstid av tjugu år, och under den tiden gå de bort; de ha endast att söka församlingens medgivande att under denna tid få använda nu gällande kyrkobibel vid gudstjänsten. Ja, just det, ja, där ha vi initiativtagandet; hur många av dessa äldre förstå sig på det? Och även om de få prästen eller någon annan i församlingen att hjälpa sig med initiativet, så blir på många ställen följdén den, att när de gå ut ur kyrkan för att gå till kyrkostämman, där deras sak i första hand skall avgöras, de försvinna bland mötande, oförstående yngre skaror, som komma från andra håll än kyrkan och vilka är förtjusta i allt, som kan rubriceras under ordet *förändring*. Inom en stund äro de äldres önsknningar bortvoterade. Vill man således gå dessa äldre tillmötes, så försöken då att få till stånd en ändamålsenligare övergångstid! Inom andra kammaren erkände man de äldres berättigade krav i detta avseende, men man ställde hänsynen till att vinna de unga för kyrkan högre. Ja, vore ett sådant resonemang riktigt, kunde man i våra dagar så lätt vinna ungdomen för en tanke på allvarligare ting som genom att texterna upplästes i kyrkan i enlighet med den av kyrkomötet antagna nya översättningen av bibeln, ja, då skulle icke motionen komma fram genom min hand, men så enkel är saken icke. Det är icke den nya språkformen i 25-öres-böckerna och -romanerna, som dragit ungdomen till denna litteratur, fenomenet har djupare rötter än så.

Det är således de äldres ärenden jag huvudsakligen gått, då jag framburit den motion, som jag nu sökt försvara, utan att jag därigenom i minsta mån kränkt de yngres berättigade intressen.

Då jag emellertid finner lämpligt, att det överlämnas åt Kungl. Maj:t att utforma de övergångsstadganden Kungl. Maj:t kan finna lämpliga, skall jag, herr talman, med anhållan, att Kungl. Maj:t vid prövningen av denna fråga ville beakta de synpunkter, som under diskussionen framförts angående ändringar i kyrkomötets förslag i berörda avseenden såväl i medkammaren

Om nu gällande kyrkobibels giltighet under övergångstid efter ny bibels införande.

(Forts.)

*Om nu gäl-
lande kyrko-
bibels giltighet
under över-
gångstid efter
ny bibels in-
förande.
(Forts.)*

som i denna kammare, be att få yrka avslag å utskottets hemställen och bifall till min motion.

Herr Meurling: Herr talman! De skäl, som motionären anført för en större varsamhet vid övergången till den nya bibelöversättningen, tyckas mig värda beaktande. Till dessa skäl vill jag också lägga några.

Den översättning, som skall antagas, är ännu icke till fullo fastställd. Man vet ännu icke, hurudan den slutligen blir. Det synes mig då, att församlingarna borde få någon tid på sig att först lära känna översättningen, när den en gång är färdig, innan dem ålägges att bestämma sig för, om den skall användas vid gudstjänsterna eller icke.

Dessutom medför en ändring av detta slag icke så små praktiska svårigheter. Nu finns det i varje hus en psalmbok, och i många hus har varje medlem en psalmbok, innehållande även en evangeliebok. Det blir behöfligt för dem, som vilja följa med textläsningen vid gudstjänsterna, att byta om och köpa sig nya psalmböcker, och att detta skall ske genast på en gång över hela landet, det kan ju vara mindre välbetäckt. Vidare ligger frågan så, att det även föreligger förslag om ny psalmbok, som kanske om några år införes, och då bli återigen nya inköp nödvändiga över hela landet för dem, som vilja delta i och följa med vid gudstjänsterna. Detta synes mig ytterligare öka svårigheterna.

Det förefaller mig, som om motionären verkligen har skäl för sina anmärkningar, och jag anhåller att få instämma med honom.

Herr Hammar skjöld: Herr talman, mina herrar! Jag blev litet överraskad av att motionären med sitt kloka huvud hade så svårt att förstå utskottets tal om att det kunde uppkomma svårösta konflikter i församlingar, där det rådde skiljaktighet mellan prästen och menigheten om vilkendera översättningen som borde komma till användning vid gudstjänsterna. Jag tycker, att det är mycket enkelt att tänka sig, att sådana konflikter kunna uppkomma, och ingen kan väl heller bestrida, att det bör finnas någon, som har att fälla dom i de konflikterna. Och vem är då närmare till det än domkapitlen?

Så fäste sig motionären vid uttalandet om önskvärdheten av att endast ett beslut, som verkligen är uttryck för en mera samfärdlig önskan inom församlingen, vinner godkännande. I motsats till vad kyrkomötet begärde, nämligen att införandet av den nya översättningen skall vara regel och behållandet av den gamla undantag, vill han nu tvärtom ha det så, att den gamla tillsvidare i regel skall behållas och den nya, om den antages, skall vara undantag. Men i alla fall skall det väl någon gång förekomma ett avgörande inom kyrkostämman, och någon annan myndighet inom församlingen än kyrkostämman, som kan yttra sig i saken, vet jag inte, att det fin-

nes. Om man då tänker sig församlingen delad i två tämligen jämnstarka läger, av vilka den ena hälften vill ha den gamla översättningen, och den andra hälften den nya, och det kanske hänger på en eller några få röster, skall då denna omröstning med en ytterst knapp majoritet vara bestämmande för församlingens önskan i en sådan fråga som denna? Det synes mig vara bra underligt. Då är det väl bättre, att det finns en sådan myndighet som domkapitlet, som har att undersöka och avgöra, i vilken riktning den allmänna önskan inom församlingen går, om det är för den nya eller den gamla översättningen. För min del anser jag det vara synnerligen klokt, att domkapitlet skulle få denna befogenhet, och jag har inte den ringaste fruktan för att de skulle komma att motsätta sig en mera samfäll önskan från en församling, som begär att under de tjugu åren få behålla den gamla översättningen.

Vidare vill jag fästa uppmärksamheten på någonting, som förefallit mig ganska egendomligt. I motionen talas det ständigt om den nya bibelöversättningen och om den gamla, som om det vore alldeles olika saker, en ny bibel och en gammal bibel. Så är det väl ändå inte. Det gäller ju endast en ny beriktigad och moderniserad översättning av samma bibel ifrån dess grundspråk. När det talas om, att folk är så ängsliga för att »vi inte få behålla vår gamla bibel», så är detta ett oriktigt framställningssätt av saken. Bibeln tas ingalunda från det svenska kyrkofolket. Bibeln finnes kvar, den har endast fått en dräkt, som är mera överensstämmande med det språk, som numera talas i vårt land, och den har i vissa hänseenden blivit beriktigad, där man funnit den forna översättningen icke vara fullt riktig. Vad som det nu är fråga om är ju endast bibelns användning vid den liturgiska delen av gudstjänsten, d. v. s. de föreskrivna texter, epistlarna och evangelierna som skola läsas från altaret. Därvid skall enligt kyrkomötets beslut, den nya översättningen vara den som användes. Från predikstolen kan texten läsas om igen, och bibeln får då citeras i vilken översättning predikanten behagar. Om han så vill använda Gustaf Vasas bibel och dess språk, har han rättighet till det — ingen människa kan säga någonting därom.

Bibelöversättningsfrågan i vårt land är så gammal, att den första bibelkommissionen tillsattes — jag minns inte, om det var 1772 eller 1773. Det kan då inte anses vara något hastverk, om man på 144 år hunnit komma till ett beslut om att antaga en ny översättning. Och vad kyrkomötet beträffar, som enligt gällande författningar har att besluta i dessa frågor, är det just inte känt för att vilja komma med några nyheter — såvitt jag vet, finnes det ingen korporation i vårt land, som är så konservativ som kyrkomötet. Jag tvcker, att det borde ligga en viss garanti för att bibelöversättningen inte är farlig redan däruti, att kyrkomötet antagit den. Motionären har påmint om den tid, då den nu gällande s. k. nya psalmboken infördes. Då gavs det frihet att använda vilkendera man ville. Men det är inte fullt jämförligt med denna fråga, ty här gäller det icke två olika biblar. utan samma bibel. ehuru i ena fallet i något moderniserad

Om nu gällande kyrkobibels giltighet under övergångstid efter ny bibels införande.

(Forts.)

Om nu gällande kyrko-bibels giltighet under övergångstid efter ny bibels införande.
(Forts.)

dräkt, men där gällde det två psalmböcker, som visserligen hade en del psalmer gemensamma, men en stor mängd psalmer, som icke voro det.

Vad beträffar det herr Meurling nyss talade om, att församlingarna skulle bli tvungna att köpa nya psalmböcker för att kunna följa med i kyrkan, så var det allt ett svagt skäl. Han talade vidare om att vi rätt snart få en ny psalmbok, och det då återigen skulle bli nödvändigt att köpa nya böcker.

Med kändedom om hur långsamt arbetet på den nya bibelöversättningen och den nya psalmboken fortskridit vill jag säga, att jag tror, att det kommer att dröja länge innan den nya psalmboken kan väntas. Jag har åtminstone nästan uppgivit hoppet att få uppleva den dagen.

Så yttrades det vidare, att det skulle bliva så besvärligt att fråga domkapitlen. Men besväret är väl icke större än att insända en enkel ansökan från kyrkostämman till domkapitlet och därvid begära att få behålla den gamla bibelöversättningen. Och det besväret kan väl icke sägas vara så stort, att det kan åberopas såsom skäl.

Det är icke utan, att i motionen framställts en antydning om, att här nästan skulle vara fråga om samvetstvång. Ja, jag är ofantligt rädd för samvetstvång men jag har mycket svårt att finna, att här något sådant skulle föreligga.

Då under 16- och 1700-talen de franska protestanterna fingo undergå en i bortåt etthundra år fortsatt förföljelse för sin tros skull, då de vid livsstraff voro förbjudna att dyrka Gud på sätt de ansågo vara det riktiga, och då hundraden, ja tusenden dömdes till fängelse till galererna och i många fall till galgen — *då* var det fråga om samvetstvång. Då uppträdde Voltaire, frittänkaren, till deras försvar, och han fällde då det bekanta yttrandet: »protestanternas enda förbrytelse är, att de envisas vilja bedja till Gud på dålig franska».

Om nu vårt svenska kyrkofolk får i kyrkan höra prästen från altaret läsa de föreskrivna epistel- och evangelietexterna på god och begriplig svenska, så kan detta svårligen betecknas såsom något slags samvetstvång, detta så mycket mindre som varenda individ har den mest oinskränkta frihet att i kyrkan vid gudstjänsten följa med i sin gamla evangeliebok och sin gamla bibelöversättning och jämväl i hemmen och överallt annorstädes får använda vilken bibelöversättning som helst. Jag frågar: kan man då finna, att det ligger ens en aning av samvetstvång i vad kyrkomötet här beslutat?

Hela denna fråga är så liten, så oändligt liten, att det verkligen icke är värt att blåsa upp den till några större proportioner. Låter man saken ha sin gång, låter man församlingarna och domkapitlen komma överens om huru det skall vara under de närmaste tjugu åren, så är jag övertygad om att domkapitlen vid denna överenskommelse skola visa den allra största hänsyn för församlingarna. Hela denna fråga kommer med säkerhet att i framtiden förefalla de då levande ytterligt liten och obetydlig.

Jag kan hysa fullkomlig högaktning för dem, som äro fästade vid det gamla språket i bibeln. För min del läser jag — det vill jag

säga — den nya översättningen med större tillfredsställelse, än jag läser den gamla. Men jag kan, som sagt, förstå, att det finns personer, som så fäst sig vid de gamla uttrycken, att de icke tycka om en ändring. Dock kan jag icke gå in på, att hänsynen till dem skall vara så stor, att riksdagen därför skulle taga frågan i sin hand och skriva till Kungl. Maj:t och begära en ändring i vad kyrkomötet beslutat.

Om nu gällande kyrkobillets giltighet under övergångstid efter ny bibels införande.
(Forts.)

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Ericsson, Ollas: Endast ett par ord! Det skulle vara ganska frestande att ge sig in på en polemik med utskottets ordförande med anledning av vad han sist sade. Jag undvek med flit detta förra gången jag hade ordet. Men nu gav han sig ytterligare in på att lägga i motionärens mun andra påståenden än som verkligen förefinnas i motionen. Mig verterligt talas det icke om något samvetstvång i motionen; där finnes icke en gång en antydning om den saken. Då tycker jag att ett sådant resonemang endast blottar en svaghet i den intagna positionen om man nu, som utskottets ordförande nyss gjorde, sökte föra oss tillbaka till så längesedan gångna tider för att därigenom erhålla motiv att kunna slå ihjäl något, som icke förekommer i motionen! Utskottet har i vissa stycken haft tendenser förfara på samma sätt, men jag skall ej förlänga diskussionen genom att ingå därpå. Jag ville blott i förbigående omnämna det.

Jag begärde emellertid närmast ordet för att säga, att jag icke påstått att konflikter kunna uppstå mellan präst och församling på hithörande område. Men jag undrade, om man genom den åsyftade bestämmelsen kommer att undgå konflikter. Det var det jag sade.

För övrigt kan jag icke undgå att omnämna att jag nyss kom att tänka tillbaka på ett tillfälle för några år sedan. — Fick anledning därtill just då utskottets ordförande närmade sig slutet av sitt anförande, det förmärktes redan då en vekhet i hans röst. — Vi stodo den gången liksom nu, han och jag, på andra sidan av detta hus och tvistade om en fråga. Han avgick med segern ur voterings, men då vi ett par dagar därefter råkades, då hade hans utpräglade rättskänsla och goda hjärta tagit ut sin rätt, och han sade till mig: »Ni ha rätt, ni skola också under vissa garantier få rätt». Och det fingo vi. Och jag kan försäkra honom, att det den gången skedde till alla parters fulla belåtenhet.

Jag är övertygad om, att om utskottets ordförande nu liksom då stuttit vid Konungens rådsbord, jag även denna gång skulle fått mitt förslag igenom.

Herr Clason: Herr talman, mina herrar! Jag tar för givet att det icke lönar sig att försöka få igenom motionen, men å andra sidan uppskattar jag den pietetskänsla, som ligger bakom det framställda yrkandet. Motionärens förslag vore ju ett sätt att tillmötesgå

Om nu gäl-
lande kyrko-
bibels giltighet
under över-
gångstid efter
ny bibels in-
förande.

(Forts.)

densamma. Jag vill för min del begagna tillfället att erinra även om ett annat sätt, på vilket målet i någon mån skulle kunna vinnas, nämligen därigenom att man vid den sista bearbetning av texten, som nu pågår, i möjligaste mån toge hänsyn till denna pietets-känsla. Jag menar därmed visst icke, att man skall jämka på något som fordras av de vetenskapliga kraven på en korrekt översättning, men jag menar att där man vid en fullt korrekt översättning kan välja mellan å ena sidan mera banala uttryck och å andra sidan mera kärnfulla, bör man icke av en enligt min tanke missriktad moderniseringslust gå förbi de senare, de mera kärnfulla. Jag är övertygad om att allt, som göres för att tillmötesgå denna önskan, skall hälsas med glädje icke blott av motionären och dem, som stå bakom honom, utan även av många andra.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att beträffande föreliggande utlåtande yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock att den i ämnet väckta motionen skulle bifallas.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Ericsson, Ollas*, begärde votering, vilken begäran han likväl sedermera återtog; och då ingen annan ledamot av kammaren påyrkade anställande av omröstning, förklarades frågan härom hava förfallit.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet de under sammanträdet avlämnade nådiga propositionerna.

Herr *Lindblad, Ernst*, avgav en motion, nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till ny förordning om automobiltrafik.

Denna motion hänvisades till lagutskottet.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 6, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande av rätt för sjömän att i vissa fall annorledes än genom personlig inställelse utöva rösträtt vid val till andra kam-maren; och

nr 7, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 12 § i förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd;

statsutskottets utlåtanden:

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bestridande av vissa hyresutgifter under femte huvudtiteln;

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående utgifter för kapitalökning vid telegrafverket; och

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fastställande av telegrafverkets stat för driftkostnader för år 1917 ävensom en i ämnet väckt motion; ävensom

lagutskottets utlåtande nr 17, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förbud i vissa fall mot överlättelse till utlänning av svenskt fartyg eller andel däri dels ock en i ämnet väckt motion.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *Hellberg* under 14 dagar fr. o. m. den 3 i denna månad,
» *Åkesson, Nils*, » » » » » 4 » » » .

Justerades elva protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarrens sammanträde avslutades kl. 4,27 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.
